

Bæredygtighedsplanen placerer ansvaret for implementering af Bæredygtighedsstrategi 2016-20 mellem kommunens forvaltninger og beskriver, hvordan de strategiske fokusområder implementeres, måles og afrapporteres. Implementeringsansvaret, herunder det økonomiske ansvar, påhviler de relevante forvaltninger.

Katalogets kolonner skal forstås på følgende måde:

Nr. :	Refererer til de strategiske fokusområder i Bæredygtighedsstrategi 2016-20.
Strategiske fokusområde:	Det strategiske fokusområde.
Projekter:	Beskriver hvilken forvaltning/afdeling, der har projektansvaret for implementeringen.
Handling, gennemført/status:	Hvad der er igangsat eller planlægges igangsat for implementeringen
Interessenter:	Hvilke interne og eksterne interessenter, der skal inddrages.
Økonomi:	Hvilken økonomi og arbejdsindsats der forventes.
Tidsplan:	Tidsplan for implementeringen.
Effektønske:	Den effekt, der ønskes ved implementering af handlingerne.
Status-indikator:	Indikator for måling af effektønsket.

MEF: Miljø- og Energiforvaltningen	CGO: Center for Grøn Omstilling	Service: Aalborg Service A/S
SUN: Sundheds- og Kulturforvaltningen	Affald: Affaldsplanlægning	
BLF: By- og Landskabsforvaltningen	Energi: Energiplanlægning	
SK: Skoleforvaltningen	Spildevand: Spildevandsplanlægning	
ÆH: Ældre - Handicapforvaltningen	Grundvand: Grundvandsbeskyttelse	
FB: Familie- og beskæftigelsesforvaltningen	Miljø: Miljøafdelingen	
BF: Borgmesterens Forvaltning	NBE: Netværk for bæredygtig Erhvervsudvikling	

Borgerne og det gode liv								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projekter	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interessenter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
1.	Igangsatte kampagner om den grønne fortælling om at leve bæredygtigt, som viser det lette valg om den bæredygtige løsning	MEF, CGO	1.1 Der gennemføres en Grøn Agent kampagne "Vi er alle grønne agenter" i hele MEF forvaltningen.	Ingen	Ingen	2017	At alle ansatte i forvaltningen oplever at aggere bæredygtigt på arbejde og hjemme.	Antal brugere i MEF af grøntaalborg.dk
		BF, Event	1.2 I forbindelse med diverse events vil eventkontoret reklamere for Aalborg Kommunes Bæredygtighedsindsats	Eventkontoret i samarbejde med center for grøn omstilling (CGO)	Neutralt	Løbende	Synliggøre Aalborg som bæredygtig kommune	Antal initiativer opgøres årligt
2.	Videreudvikle Bæredygtighedsfestivalen som platform og udstillingsvindue for borgere, netværk, virksomheder og kommunen selv.	MEF, CGO	2.1 Der skal lægges en plan for hvordan alle kommunens forvaltninger får en aktiv rolle i Bæredygtighedsfestivalen.	Kommunens forvaltninger	Ingen	2017	At alle forvaltninger deltager aktivt i Bæredygtighedsfestivalen	Antal forvaltninger der afholder arrangementer i festivalen.
		BF, Borgmester	2.2 Deltage i profilering af Bæredygtighedsfestivalen	Borgmesterkontor i samarbejde med CGO	Økonomisk neutralt	Undersøges	Synliggøre Aalborg som bæredygtig kommune	Ikke opgjort
		BF, Business Aalborg	2.3 Involveret i Løvens grønne hule - koncept og panel - fokus på Smart city - House of Energy deltager	Borgmesterkontor og Business Aalborg i samarbejde med CGO	Økonomisk neutralt	Undersøges	Synliggøre Aalborg som bæredygtig kommune	Ikke opgjort
3.	Matche de teknologiske og bæredygtige løsninger med borgernes individuelle behov og inddrage borgerne i løsningerne.	SK	3.1 En af ændringerne som følge af folkeskolereformen er, at skolerne skal arbejde med den åbne skole – dvs. inddrage lokalområdet i skolehverdagen.	Skolerne, BLF, MEF, BF, SUN	Der er i SK afsat ressourcer til ansættelse af en erhvervsplaymaker. Der er afsat 1 mio. kr. i central pulje til igangsætning af åben skole aktiviteter.	Løbende	Læringen foregår overvejende eksperimenterende og problemløsende. Mindst 25% af alle læreprocesser foregår uden for skolens mure - fysisk eller digitalt.	Altid at inddrage den omkringliggende verden i skolen og omvendt. Playmakerne registrerer, hvor mange forløb der igangsættes, samt antallet af elever der benytter forløbene.
4.	Udvikle bevidsthed og viden om bæredygtig og smart udvikling – SMART Aalborg.	BF, Business Aalborg	4.1 Udarbejder kommunikationsplan for Smart Aalborg, der indebærer formidling af smarte fortællinger om Aalborg, og hvad borgere og virksomheder får ud af samarbejde om Smart Aalborg. Dashboard i byrummet til synliggørelse af smarte løsninger og muligheder.	AAK, borgere og virksomheder	skal undersøges	skal undersøges	Synliggøre Smart Aalborg	skal undersøges

5.	Understøtte workshops, kurser og andre arrangementer, hvor kendskabet til bæredygtige tiltag og adfærd udbredes	SK	<p>5.1 Aalborg Kommune har netop vedtaget en vision for skoleområdet. Et af de fem mål i visionen er: "alle har en ven i skolen". Visionsmålet er helt centralt i forhold til at give eleverne det gode liv.</p> <p>Skolernes fysiske rammer har indflydelse på elevernes læring og trivsel i undervisnings- og fritidssammenhæng.</p>	Skolerne, BF: Ak Bygninger	Der er afsat SMAK midler. I budget 2015-2018 blev der afsat ca. 500 mio. kr. til at give skolerne et bygningsmæssigt løft, der har fokus på læring, indeklima, energi, bæredygtighed og nybyggeri.	Løbende	Det vil bl.a. som opfølgning på Aalborg Kommunes vision, inklusionsstrategi og resultaterne af trivselsmålingen være fokus på, hvordan der skabes gode og bæredygtige sociale fællesskaber på skolerne, hvor alle har en ven og hvor ingen elever er udsat for mobning. Alle skoler udarbejder årligt en trivselsmåling. Det vil bl.a. som opfølgning på Aalborg Kommunes vision, inklusionsstrategi og resultaterne af trivselsmålingen være fokus på, hvordan der skabes gode og bæredygtige sociale fællesskaber på skolerne, hvor alle har en ven og hvor ingen elever er udsat for mobning. Skolens fysiske rammer har indflydelse på elevernes læring og trivsel i undervisningssammenhæng. Mange skoler har udarbejdet principper for oprydning, renlighed, udluftning og orden og har fokus på at principperne efterleves, så alle elever og medarbejdere bidrager til, at skolens fysiske rammer er indbydende og har et godt indeklima. Vedligehold, miljøhensyn og bæredygtighed prioriteres højt, inde som ude.	<p>Altid at tage hånd om det enkelte barn.</p> <p>Hundrede procent af eleverne svarer "ja" på spørgsmål om, hvorvidt de har en ven i skolen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hundrede procent af eleverne svarer "ja" på spørgsmål om, hvorvidt de har en betydningsfuld voksen på skolen. • Hundrede procent af de voksne svarer "ja" på spørgsmål om, hvorvidt de har en betydningsfuld kollega på skolen.
6.	Udvikle og præsentere grønne livsformer og grønne livsvilkår via den Grønne Agent	SK	<p>6.1 Størstedelen af skolerne arbejder bevidst med at inddrage naturen som en del af skolehverdagen fx har flere skoler etableret udeskoler, hvor undervisningen foregår i naturen</p> <p>Skoleudvalget har besluttet, at Skoletjenesten tilbud fremadrettet skal have fokus på økologi, bæredygtighed og energi</p> <p>Budget 2018 Drøftet. Temadrøftelse af udearealer og udendørs læringsmiljø. Skoleudvalget ønsker, at Skoleforvaltningen udarbejder en analyse omkring behovet for investeringer af udearealer og udendørs læringsmiljøer, hvor legepladser, grønne udearealer, parker og naturområder i skolernes nærmiljøer tænkes som udendørs lærings- og legemiljøer.</p> <p>Desuden ønskes en tydeligere afklaring i samarbejdet med andre berørte forvaltninger med fokus på, at samarbejdet skal bygge på fleksibilitet og synergi.</p>	Skolerne, BLF,MEF, BF: Ak Bygninger	I forbindelse med budget 2018 skal der tages stilling til, om der skal afsættes ressourcer til dels en analyse af skolernes udearealer og dels til udvikling af udearealerne	Kommissorium udarbejdes i august 2017. Analyse igangsættes evt. i 2018	Eleverne skal dagligt bevæge sig 45 min. Mindst 25% af alle læreprocesser skal foregå uden for skolens rammer både fysisk og digitalt.	Ikke opgjort
7.	Udvikle vores byer på en måde, som gør det let for borgerne at træffe bæredygtige valg i hverdagen.	BF, Økonomisk afd.	7.1 Formandskab i PK gruppen som arbejder med udvikling og koordinering af integrerede bæredygtige løsninger i samspillet mellem Bæredygtighedsstrategi, Planstrategi, Smart strategi, landdistriktet mm	Økonomikontoret i samarbejde med niveau 2 chefer i alle forvaltninger	Økonomisk neutralt	Ca. 12 koordineringsmøder årligt	Løbende udvikling af Bæredygtighedstanken i alle kommunale planer og strategier.	
		SK	7.2 Alle skoler har et miljøråd, som koordinerer den fælles indsats for, at skolen kan blive en miljøbevidst og grøn skole	Skolerne, SK, BF	Skolernes drift	Løbende	At forbedre de demokratiske fællesskaber. Skolernes ansatte og elever bidrager med løsninger til skolens bæredygtige kultur.	

Bæredygtig udvikling og Mobilitet								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projekter	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesser	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
8.	Byudvikling og byfortætning i Aalborg og de 11 vækstbyer, under hensyntagen til trivsel, mobilitet, bykvalitet og natur	BF, Økonomisk afd.	8.1 Formandskab i PK gruppen som arbejder med udvikling og koordinering af integrerede bæredygtige løsninger i bl.a. Planstrategi og diverse byudviklingsplaner. PK gruppen arbejder løbende med alle punkterne under dette strategiske indsatsområde og generel sikring af integrerede løsninger	Økonomikontoret i samarbejde med niveau 2 chefer i alle forvaltninger	Økonomisk neutralt	Ca. 12 koordineringsmøder pr. år samt deltagelse i diverse projektgrupper	Løbende udvikling af Bæredygtighedstanken i primært Planstrategi	Løbende 4 -årig revision sikrer udvikling og koordinering
		BLF	8.2 Som pkt.10.2					
		BLF	8.3 Byudviklingsplaner for de 11 vækstbyer sætter rammerne, som efterfølgendeskal udmøntes i konkrete projekter. Projekterne indgår i et forløb med stor grad af involvering af borgere og samråd i form af høringer, borgermøder og møder med samrådene. Der skal sikres social bæredygtighed i form af en følelse af ejerskab til projekterne blandt borgerne. Udvælgelse og udvikling af projekterne skal desuden baseres på et stærkt samarbejde på tværs af forvaltninger. Der skal skabes helhedsorienterede løsninger, som styrker oplandsbyerne. Gennem processen skal der være fokus på bæredygtigheden i de konkrete løsninger. Stærksamarbejde og koordinering skal danne grundlag for robuste løsninger af høj kvalitet. Planlægning og udførelse af projekterne skal sikre økonomisk bæredygtighed, så der opnås resultater af høj kvalitet, hvor den fremtidige drift også er sikret. Projekterne skal gerne styrke oplandsbyernes grønne kvaliteter, fysiske og sociale forbindelser. Anlæg skal så vidt muligt koordineres med andre kommende anlægsprojekter i oplandsbyerne.	AAK, samråd, borgere	Der er afsat 28 millioner kr i alt til projekter i oplandsbyerne.	Nibe 2016-2018 Klarup / Storvorde 2017-2018 Hals, Vodskov, Vestbjerg, Godthåb, Frejlev 2018-19 Svenstrup, Vadum og Vester Hassing 2020	Mere attraktive byrum i oplandsbyerne. Mere trivsel for borgere i oplandsbyerne.	Højere tilfredshed blandt borgere i oplandsbyerne. Befolkningstilvækst i oplandsbyer.
9.	Frihed og fleksible rammer til kvalitetsudvikling i landsbyer med afsæt i lokalt borgerengagement	BF, Økonomisk afd.	9.1 Formandskab i PK gruppen som arbejder med udvikling og koordinering af integrerede bæredygtige løsninger i bl. a. Landdistriktpolitikken.	Økonomikontoret i samarbejde med niveau 2 chefer i alle forvaltninger	Økonomisk neutralt	Ca. 12 koordineringsmøder pr. år samt deltagelse i diverse projektgrupper	Løbende udvikling af Bæredygtighedstanken i alle kommunale planer og strategier	Løbende 4 -årig revision sikrer udvikling og koordinering
		SUN	9.2 Indsatsområde "Udvikling af byerne", "Adgang til naturen", landdistriktpolitik 2014-2018 Fokus på: Kvalitetsudvikling af byerne, forfaldne boliger, pladser og samlingssteder, rekreative forbindelser, oprensning gadekær, plantning af skov, udvikling af oplevelseszoner	By- og Land-skabsforvaltningen, Borgere og foreninger i landdistriktet.	Årlig 1 mio. til "udvikling i din by", 0.750 mio. kr. til oprensning af gadekær.	Puljemidler/2014-2018	Flere borgere i landsbyerne Gode og sunde landsbyer Flere aktive borgere Sammenhæng i og mellem byer. Forbedret biodiversitet	
10.	Fremme etablering af en + BUS-rute fra Vestre Fjordpark til Aalborg Universitetshospital	BF, Økonomisk afd	10.1 Som pkt. 8.1					
		BLF	10.2 Etablering af bustracé indrettet til lange, miljøvenlige busser i delvist eget, delvist trængselsfrit tracé. Gennem vækstaksen, fra Væddeløbsbanen til Nyt Aalborg Universitetshospital. Danmarks første egentlige BRT (Bus Rapid Transit) system. +BUSsenskal bruges som drivkraft for bæredygtig byudvikling i vækstaksen. VVM-redegørelse udarbejdet og finansiering politisk besluttet. Lokalplan og kommuneplanproces igangsættes. Der opbygges en organisation til at varetage projektet, herunder arbejdet med design, projektering, arealhvervelse og anlæg.	Trafikanter, naboer, erhvervsliv, byens brugere, Sundheds- og Kulturforvaltningen, Region Nordjylland og Nordjyllands Trafikselskab.	Anlægsbudgettet er på 539 mio. kr. inklusiv 30% reserver (Statens Ny Anlægsbudgettering) På dele af tracéet begrænses anlægsarbejdet jf. budgettet indenfor vejprofillets kantsten. Her vil man med ekstra midler kunne opgradere de tilgrænsende byrum ifht. indretning, belægninger, begrønning og byinventar.	2017-18 Planlægning og design. 2019-21 Projektering og anlæg. Åbning ultimo 2021.	Velfungerende kollektiv trafikbetjening på byen mest belastede busrute. Byudviklingsdriver: Attraktiv fortætning med grønne kvaliteter i vækstaksen. Byvækst med mindre arealforbrug. Tætbyuden tæt trafik. Mindre mental afstand på tværs af byen.	Passagertilvækst, passagertilfredshed, frekvens, pålidelighed, komfort, konkurrenceevne, fremkommelighed og rejsehastighed. Øget kollektiv trafik andel af transporten. Fortsat byudvikling op til 600 mfratracéet
		SUN	10.3 Som pkt. 11.2					
		SUN	10.4 + BUS, BRT linje mellem Aalborgs vestby og det nye universitetshospital i Aalborg Øst.	NT, busentreprenører, By- og Landskabsforvaltningen.	2021 – 539 mio. kr.	2017-21	Medvirke til at opfylde målsætning om at flere skal benytte kollektiv trafik.	
11.	Fremme etablering af infrastruktur for bæredygtig transport (biogas, el, brint og metanol)	BF, Business Aalborg	11.1 Involvare lokale virksomheder i løsninger til bæredygtig transport gennem energiklyngen House of Energy og logistiklyngen SmartLog	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
		SUN	11.2 Kollektiv trafik – fokus på energiforbrug og transportmidler mv. Alternative brændstoffer, fx biogas, brint og metanol og el: 6 gasbusser på linje 2 (400 ton CO2) 1 metanolbus på linje 2 (35 ton CO2) 1 brintbus på linje 13 (35 ton CO2) 11 elbusser på linje 14 (700 ton CO2) 17 BRT-busser (1100 ton CO2)	NT, busentreprenører, By- og Landskabsforvaltningen, energileverandører, producenter af busser og tank- / ladeinfrastruktur	2016 – 500.000 kr./år (gas-busser) 2017 – 0 kr. (metanolbus-ser) 2018 – 200.000 kr./år i 3 år (Brintbusser) 2018 – 29 mio. kr. (Elbus-ser/Horizon) 2021 – 40 mio. kr. (BRT-busser)	2016-21	Skal være med til at opfylde EU målsætning om at 10% af energi-forbruget i kollektiv trafik skal komme fra vedvarende energi i 2020. De planlagte tiltag giver en besparelse efter 2021 på i alt .2270 ton pr. år.	
		SUN	11.3 Som pkt. 10.4					

		SUN	11.4 Som pkt. 23.6					
12.	Styrke og kvalificere byernes netværk af grønne og rekreative forbindelser	BF, Økonomisk afd	12.1 Som pkt. 8.1					
		BLF	12.2 Som pkt. 8.3					
		BLF	12.3 Som pkt. 22.2					
		SUN	12.4 Som pkt. 9.2					
13.	Fremme natur i byen som livsbetingelse for mennesker ved at øge begrønning og tilgængelighed til rekreative muligheder. (træplantning, pladser, grønne tage, grøn struktur mv.)	MEF, Miljø	13.1 Fremme biodiversiteten og naturpleje i erhvervsområder.	Lokalplanlægger Virksomheder	Ingen	Løbende	Højere biodiversitet ved at tage emnet op ved tilsyn og ved miljøgodkendelser samt i lokalplanarbejdet/miljøvurdering	Fokus på ændringer af virksomhedens beplantning, søer m.v. Ved tilsyn, godkendelser samt lokalplaner
		MEF, Miljø	13.2 Vi vil arbejde for at erhvervsområder får en højere biologisk mangfoldighed.	Lokalplanlægger Virksomheder	Ingen	Løbende	Højere biodiversitet ved at tage emnet op ved tilsyn og ved miljøgodkendelser samt i lokalplanarbejdet/miljøvurdering	Fokus på ændringer af virksomhedens beplantning, søer m.v. Ved tilsyn, godkendelser samt lokalplaner
		BF, Økonomisk afd	13.3 Som pkt. 8.1					
		BLF	13.4 Som pkt. 8.3					
		BLF	13.5 Hensigten er at opstille målbare og konkrete mål for hvordan den kommunale planlægning, projektering, anlæg og drift kan understøtte udviklingen af en rig natur og større udlæg af arealer til natur. Aalborg Kommune har også en vigtig rolle i at stå til rådighed med støtte og vejledning for private samt omlægge egne arealer med henblik på større indhold af natur. "Rig natur i Aalborg -strategi for biodiversitet" blev vedtaget 2017. Næste skridt er revidering af Natur, Park-og Friluftspolitikken fra 2014 samt udarbejdelse af en Naturplan. Der arbejdes desuden med naturgenopretning i fx Hammer Bakker og Lille Vildmose samt omlægning af arealer til naturnær drift fx i Mølleparken(ekstensivslåning).	Foreninger, borgere, private og offentlige grundejere	Skovrejsning 9 mill. (midler pt. for perioden) Life project 46 mill. Ønske om pulje til naturgenopretning /skovrejsning 10 mill. Herunder indarbejdes i drifts- og anlægsbudget hensyn til rig natur.	2017-20	Standse tilbagegang i arter Sikre biotoper for flora og fauna Bedre og robuste naturarealer-herunder tilgavn og glæde for byens borgere. Bidrage til bedre bymiljø, mere brug af arealer og dermed højere sundhed. Sikre robusthed ifht. Klimaforandringer	Flere beplantede og vegetationsdækkede flader. Indikatorer for pattedyr, fugle, insekter, planter, padder og krybdyr og svampe. Brugertilfredshed ifht. byrum og grønne områder
		SUN	13.6 Som pkt. 9.2					
		BLF	13.7 Som pkt. 22.2					
14.	Udvikle vores byrum som smukke og velfungerende rammer for aktivitet og fællesskab	BF, Økonomisk afd	14.1 Som pkt. 8.1					
		BLF	14.2 Som pkt. 10.2					
		BLF	14.3 Som pkt. 22.2					
		SUN	14.4 Som pkt. 9.2					
		SUN	14.5 Som pkt. 30.3					
15.	Involvare lokale fællesskaber i kommunen aktivt i samskabende byudviklingsprocesser	BF, Økonomisk afd	15.1 Som pkt. 8.1					
		BLF	15.2 Som pkt. 8.3					
		BLF	15.3 Som pkt. 22.2					
		SUN	15.4 Som pkt. 9.2					
		FB	15.5 Forvaltningen har som mål, at der arbejdes forebyggende og bredt i lokalområderne sammen med boligforeningerne og politiet. Der samarbejdes målrettet med at øge trygheden og den sociale sammenhængskraft i de enkelte bydele, boligområder og landsbyer (Tryk Aalborg)	SSP-arbejdet, det boligsociale arbejde, Tryk Aalborg, samarbejdet med frivillige organisationer samt inddragelse af relevante lokale aktører.	Forventes gennemført inden for Budget 2017		Bl.a. øget tryghed (politiets tryghedsindex)	Opfølgning sker bl.a. gennem Tryk Aalborg samt de boligsociale helhedsplaner.
16.	Involvare lokalsamfundet for fremme af tryghed og trivsel i forbindelse med byudvikling	BF, Økonomisk afd	16.1 Som pkt. 8.1					
		SK	16.2 Alle skoler har en trafikpolitik, der beskriver skolens trafikforhold og regler herom, samt hvordan børnene færdes i trafikken. Skoletjenesten varetager kommunikationen til færdselskontaktlærerne fra skolerne om, hvad der sker omkring trafik og færdsel i Aalborg: Politi, Trafik og Veje, Rådet for sikker trafik.	SK, Skoler, BLF (trafik og veje). SUN.	Økonomi til anlæg og trafiksikre skoleby sorterer under trafik og veje i samarbejde med interessanter fra øvrig forvaltninger.	Løbende	Trafiksikkerhed tænkes ind i alle former for fysisk planlægning. Det kan fx være placering og planlægning af nye skolebyggerier/skoledistrikter.	Skoler afholder i samarbejde med Nordjyllands Politi cyklistprøver. Skolernes trafikpolitikker evalueres og opdateres (løbende). Eleverne inddrages i, hvordan der skabes trafiksikkerhed omkring skoler; herunder ansvarlighed i trafikken. Skoler afholder i samarbejde med Nordjyllands Politi cyklistprøver på bestemte årgange. Skolerne har en fastlagt ramme for den obligatorisk færdselsundervisning på bestemte årgange. Skabe "Danmarks mest trafiksikre skoleby", og at få flere til at blive selvtransporterende til skole
		BLF	16.3 Som pkt. 8.3					

		BLF	16.4 Som pkt. 22.2					
		SUN	16.5 Som pkt. 9.2					
17.	Fremme samkørsel- og deleordninger i bil og på cykel	BF, Økonomisk afd	17.1 Som pkt. 8.1					
		BLF	17.2 Som pkt. 19.2					
		BLF	17.3 Som pkt. 22.2					
18.	Udvikle transportknodepunkter som mødesteder med samlokalisering af butikker, service, aktiviteter og ophold	BF, Økonomisk afd	18.1 Se pkt. 8.1					
		BLF	18.2 Som pkt. 10.2					
		BLF	18.3 Som pkt. 22.2					
19.	Forbedre forholdene for cyklister, så det bliver mere attraktivt at vælge cyklen, herunder øge antallet af cykelparkeringspladser og fremme trafikikkerheden for blandt andet cyklende skolebørn	BF, Økonomisk afd	19.1 Se pkt. 8.1					
		BLF	19.2 Aalborg har en ambition om at blive en af de førende cykelbyer i Danmark. Cyklen udgør nemlig en del af svaret på nogle af tidens udfordringer; trængsel, forurening og sundhed. Samtidig er det billigere at etablere cykelinfrastruktur end f.eks. at udvide vejene. Fremme af cyklisme er altså bæredygtigt både i forhold til miljø, social trivsel og økonomi. Gode transportvaner er samtidig noget, mange tillægger sig allerede som barn. Derfor er det afgørende, at der tidligt i børns liv bliver sat fokus på dels at cykle og dels at færdes sikkert på cykel. Bystrukturernes indretning og sammenhæng skal sammen med fortætning sikre gode muligheder for at cykle. Siden 2010 er der desuden investeret ca. 150 mio. kr. i cykelstier, cykelparkering, kampagner og andre cykelfremmende tiltag. Samtidig er igangsat yderligere forbedringer af stinettet, cykelparkering, tryghed, fremkommelighed og tilgængelighed for cyklister. Med ekstra midler kan der igangsættes endnu flere bæredygtige cykel initiativer som f.eks. ☑ Forsøg med El-cyklar i Vodskov ☑ Dall-Ferslev etape 2 ☑ Cykelforbindelse mellem Godsbanen -Skalborg –Svenstrup via Øster Ådalen ☑ Skolecykelbyprojekter	Skoleforvaltningen; SUN; Cyklistforbundet, borgere, NT	Der er afsat 9 mio 2017-20. Med ekstra midler kan ovennævnte nye projekt forslag fremmes.	2018-2021	Bedre cykelforhold og flere cyklister, øget folkesundhed, flere selvtransporterende skolebørn, mindre trængsel, forbedret trafikikkerhed samt reduceret trafikale miljøpåvirkning.	Sundhedsindikatorer Flere cyklister Færre ulykker
		BLF	19.3 Som pkt. 22.2					
20.	Udvikle et DGNB-baseret bæredygtighedsværktøj til brug i planlægning og projektudvikling	BF, Økonomisk afd	20.1 Se pkt. 8.1					
		BLF	20.2 I byudvikling og planlægning arbejder vi med bæredygtighed ud fra en dialogbaseret tilgang. Blomsten er et værktøj, der på en enkel måde hjælper med at rammesætte dette arbejde. Den tidligere bæredygtighedsblomst ønskes nu videreudviklet med henblik på at skabe sammenhæng til det alment anerkendte DGNB-certificeringssystem. Den oprindelige "blomst" blev udviklet i 2011, og er siden brugt som redskab i en række byudviklingsprojekter. Videreudvikling ud fra DGNBs begrebs verden er i gang. Næste skridt bliver test af værktøjet på konkrete byudviklingsprojekter i samarbejde med interessenter. Dialogværktøjet tænkes brugt i alle større byudviklingsprojekter i Aalborg og vækstbyerne.	AAKs forvaltninger og forvaltningsgrene Eksterne udviklere, bygherrer og rådgivere	Løses indenfor vedtaget budget	Færdiggørelse og test: 1. halvår 2017 Ibrugtagning: 2. halvår 2017	Bæredygtighed integreres målrettet og tydeligt i lokalplaner. Der skabes fælles ejerskab omkring bæredygtigheds mål blandt byudviklingens interessenter. Private bygherrer animeres til at DGNB-certificere.	Lokalplaner med bæredygtighedshensyn integreret. Flere certificerede byområder og bygninger.
21.	Lave forsøg med DGNB-certificering af byområder i samarbejde med private udviklere.	BF, Økonomisk afd	21.1 Se pkt. 8.1					
22.	Anvende SMARTE teknologier i byudviklingen og skabe "udstillingsvinduer" for SMARTE løsninger	BF, Business Aalborg	22.1 Etablere smarte løsninger hvor det er relevant - ved byomdannelse, i eksisterende løsninger mv. Stille Aalborg til rådighed som living lab for smarte løsninger - p.t. dialog med flere konkrete virksomheder	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
		BLF	22.2 Ambitionen er at byudviklingsprojektet på Stigsborg Havnefront skal være et mønstereksempel på fremtidens bæredygtige bykvarter – herunder med særlig fokus på fremtidsikret bosætning. SMARTE teknologier skal give mulighed for nye svar på gammelkendte spørgsmål. Aalborg Kommune og Aalborg Havn er de primære grundejere. Byrådet har i marts godkendt en udviklingsstrategi og en konkret udviklingsplan for 1. etape. I løbet af 2017 forventes der dannet et udviklingsselskab el. Lign. samt udarbejdet den første lokalplan. Herefter følger realisering i samarbejde med investorer/bygherrer samt lokalplaner for nye etaper.	AaKs øvrige forvaltninger Kommende investorer og bygherrer Aalborg Havn	Ambitionen om den bæredygtige bydel er indtænkt i byudviklingsprojektets økonomi, men erfaringsmæssigt kan dette blive udfordret af uforudsete økonomiske hensyn i en realiseringsfase.	2017-18 Planlægning, organisering og byggemodning 2019-27 Realisering og planlægning af nye deletaper	At 1. etape af Stigsborg Havnefront realiseres som en grøn, blå, smart og levende bydel.	Maksimal boligandel på 90% Bydelscenter med skole, institutioner, butikker, service og byrum som mødesteder Andel af cyklister svarende til Aalborg Midtby Variation af boligtyper (størrelse, pris og form) Al regnvand afledes via LAR-løsninger Høj biofaktor Bæredygtigt byggeri (fx jf. kommunens bæredygtighedsmanual eller DGNB)

23.	Fremme effektiv kollektiv trafik, herunder + BUS løsningen	BF	23.1 Deltagelse i etablering af +Bus løsning samt etablering af aftale mellem NT og Go More se også punkt 8.1	skal undersøges	Neutralt	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
		BLF	23.2 Som pkt. 10.2					
		BLF	23.3 Som pkt. 22.2					
		SUN	23.4 Som pkt. 11.2					
		SUN	23.5 Som pkt. 10.4					
		SUN	23.6 Udbygning af busnettet Der er udarbejdet en strategiplan, der beskriver udvidelser og ruteændringer på rutenettet i forhold til at opfylde Folketingets målsætning om at over halvdelen af væksten i trafikken skal ske med kollektiv trafik.	NT, busentreprenører, By- og Landskabsforvaltningen.	Udbygningen vil ske løbende, primært ved at oprette flere afgang på de eksisterende linjer	Udbygningen vil ske løbende, primært ved at oprette flere afgang på de eksisterende linjer	Medvirke til at opfylde målsætning om at flere skal benytte kollektiv trafik.	
24.	Fremme effektiv og bæredygtig godstransport via havn og jernbane	BF, Business Aalborg	24.1 Inddrager lokale firmaer i afdækningen af behov og løsninger til en effektiv og bæredygtig godstransport, bl.a. gennem logistiklyngen SmartLog	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
25.	Prioriterer at affald i Aalborg midtby placeres i nedgravede affaldssystemer	MEF, Affald	25.1 I samarbejde med BLF muliggøre at affaldscontainere kan være nedgravet i Aalborg Midtby.	BLF, Private ledningsejere, SUN, Samråd,	100 mio. Finansieret via gebyrer uden prisstigning.	Fra 2018 periode 5-8 år	Frigøre byrum Mindre lugt / færre skadedyr Byforskønnelse Mere effektiv indsamling Mindre tung trafik	Containere placeret 1000 containere 380 steder.
		BF, Økonomisk afd	25.2 Som pkt. 8.1					
		BLF	25.3 Som pkt. 22.2					
26.	Vi vil sikre at indsamling og mulighed for bortskaffelse af affald i byens rum understøtter cirkulær økonomi.	MEF, Affald MEF, Miljø	26.1 I samarbejde med BLF muliggøre optimale betingelser for at affald fra byens rum, kan indgå i cirkulær økonomi.	BLF(entreprenørerenheden), Renovation LandMiljø	? mio kr. Udgiftsneutralt.	Fra 2017 2 forsøg med genholdsvise grøde og have/parkaffald forventes afsluttet i 2017	Skabe mulighed for sortering At have/parkaffald, grøde og muslinger fra Nordjyllandsværket samt evt andre fraktioner (træske mm) afsættes til lokale landmænd, så de kan udnytte næringsstofferne. Hvis muligt gerne til økologer, som er i gang med at udfase brugen af konv. gylle.	Nye affaldsspande Levering er gennemført
		BF, Økonomisk afd	26.2 Som pkt. 8.1					

Bæredygtige bebyggelser								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
27.	Fremme brugerinvolvering i designprocesser af byggeri og basere design på viden om menneskers sociologi og vilkår for trivsel	BF, SK	<p>27.1</p> <p>Skolernes energiforbrug er registreret i kommunens energistyringssystem Energy Key. Der er opsat fjernaflæste afregningsmålere på el, vand og varme forbrug. Grønt Flag Grøn Skole bærer ind i undervisningen og sammenkobler de lokalpolitiske visioner for energibesparelser og uddannelse af kommende generationer med Vision og Learning Pipeline. 2 skoler er med i ESCO en model, der optimerer energirigtige tekniske løsninger på skolen.</p> <p>Byggerierne bliver i projekteringsfasen screenet ift. funktion, indeklima og tilgængelighed. Skærpet screening mht. solafskærmning, behovsstyret ventilation og CO2-værdier. Focus på at indvendige overflader og materialer opfylder kravet til minimal afgasning og ikke indeholder farlige stoffer.</p>	Skolerne, SK, BF: Ak Bygninger (EnergyKey), EMF	Eskoprojektet (afsluttet) Lokale anlægsmidler til byggeri. Skolerne har devises til brug i undervisningen.	Løbende	Udvikling af SMART undervisningsmateriale til lærere og elever fra indskoling til udskoling. Worktool i forbindelse med EnergyKey til smartphones, tablets mv., som gør det let at implementere SMART og energirigtig brugeradfærd i undervisningen. Dette vil øge bevidstheden om både negative og positive konsekvenser af vores handlinger og være med til at skabe fremtidens SMARTE forbrugere. SMART måling, registrering og visualisering af forbrug og indeklimaforhold der synliggør om udviklingen er positiv eller negativ så det bliver muligt for den enkelte bruger at handle konstruktivt i forhold til at fastholde den rigtige udvikling. Synliggørelse af forbruget og hvilken indflydelse det har på brugernes adfærd.	Skolens forbrugsdata inddrages i undervisningen. At fremtidige lyd og akustikforhold er realiseret til en bedre standard end BR15 for klasserum. Efterklangstid på 0,4 sek.
		BLF	27.2 Som pkt. 22.2					
28.	Fremme løsninger med lokal afledning af regnvand (LAR-løsninger), der forener klimasikring med mere bynatur og bedre rekreative muligheder	MEF, Miljø	28.1 Det undersøges om der ved nybyggeri eller renovering af institutioner og selvejende institutioner kan etableres overjordisk håndtering af regnvand til leg og læring. Målet kunne være 3 institutioner inden 2020.	AK Byg, Fam. Besk. Forvaltningen, virksomheder Lokalplanlæggere, Kloak A/S	Ingen	Løbende	Italesættes via miljøvurdering overfor bygherre. Bedre vandmiljø, mindre overløbsbygværker, mindre regnvand i kloakledningerne, LAR i lokalplaner, nyttiggørelse af regnvand i produktionen på virksomheder Bedre vandmiljø, LAR i lokalplaner herunder våde regnvandsbassiner, styring af vandets vej under kratig regn/skybrud	Bedre vandmiljø
		MEF, Miljø	28.2 Alt håndtering af overfladevand skal minimere udledningen af miljøfremmede stoffer til recipienterne, fremme den grønne by og indgå i klimasikringen.	AK Byg, Fam. Besk. Forvaltningen, virksomheder Lokalplanlæggere, Kloak A/S	Ingen	Løbende	Italesættes via miljøvurdering overfor bygherre. Bedre vandmiljø, mindre overløbsbygværker, mindre regnvand i kloakledningerne, LAR i lokalplaner, nyttiggørelse af regnvand i produktionen på virksomheder Bedre vandmiljø, LAR i lokalplaner herunder våde regnvandsbassiner, styring af vandets vej under kratig regn/skybrud	Bedre vandmiljø
		BLF	28.3 Som en opfølgning på Klimastrategien er der igangsat konkret vurdering af 11 oplandsvande med henblik på gennemførelse af klimaprojekter. Hensigten er at forebygge, at fremtidige oversvømmelser som følge af klimaforandringer ikke skader bygninger og anlæg. Samtidig ønskes de øgede vandmængder udnyttet til at skabe mere natur i respekt for naturens dynamic. Mere natur i byen skaber samtidig et mere menneskevenligt bymiljø. De første undersøgelser er gennemført. I Romdrupådal er de første projekter på under udførelse med MEF som projekt ejer. BLF har igennem længere tid arbejdet med forberedelsen af en åbning af Østerå som et kombineret byrums-, klima-, og naturprojekt. I Sofieldalenge er der også et projekt på vej.	Private lodsejere /investorer Aalborg kommunes borgere MEF, Kloaka/s	Er i gang med at blive afdækket, dette handler blandt andet om fordelingen mellem skat-og takst finansiering.	Første etape af Østerå åbnes i 2017 Øvrige 2017-20	Bedre bymiljø Mindre skader på bygninger og anlæg Forbedre flora og fauna	Ingen oversvømmelser Øget biofaktor Bedre vandkvalitet Stor efterspørgsel på boliger i kvarteret.
		BLF	28.4 Som pkt. 22.2					
29.	Indtænke multifunktionalitet ind ved design af udearealer og bebyggelser	BLF	29.1 Som pkt. 22.2					
		SUN	29.2 Som pkt. 30.3					
30.	Energioptimering af kommunale bygninger gennem renovering og energiledelse	BF, AaK bygninger	30.1 Der skal udarbejdes en CTS-strategi for alle Aalborg Kommunes bygninger, således alle bygninger på sigt bliver koblet op på central CTS-server og der ansættes en CTS-koordinator til at sikre energirigtig udførelse og drift af CTS-anlægget. Sammen med COWI arbejdes for øjeblikket på et pilotprojekt, hvor der skal projekteres CTS-anlæg til Stolpedalskolen, som kobles op på central server i Danmarksgade. Pilotprojektet skal bl.a. bruges til at udarbejde standardløsninger til brug i den fremtidige CTS-strategi. Næste step i CTS-strategien er at få det udbredt til alle skoler og senere til alle bygninger i Aalborg Kommune. For at få det bedste udbytte af CTS-strategien vil det være nødvendigt at der i AaK Bygninger ansættes en CTS-koordinator, som skal have ansvar for at implementere CTS-strategien og være superbruger og support for det driftspersonalet der står for den daglige drift.	COWI, Schneider Elektrik, IT-centret, skolernes IT, Aalborg Energitcenter, Beredskabscentret, Skoleforvaltningen, Stolpedalskolen.	Pilotprojektet finansieres af anlægsbevilling. CTS koordinator ønskes finansieret på tværs af forvaltningerne. Årlig udgift 600.000,- . Efter implementering finansieres af opnåede driftsbesparelser.	Pilotprojekt gennemføres i 2017. Der ansættes CTS-koordinator i 2017. Evaluering af pilotprojekt i 2017. CTS-strategi færdiggøres i 2017-2018. CTS-strategi implementeres i alle bygninger fra 2018 - .	Reduceret energiforbrug i de bygninger hvor der er installeret CTS-anlæg. Lettere betjening af tekniske anlæg, bedre overvågning af og fejlfinding på tekniske anlæg. Anlægs drift kan optimeres i forhold til bygningens anvendelse.	På eksisterende bygninger viser nøgletal på energiforbrug en besparelse. På nye bygninger viser nøgletal et lavere energiforbrug end standard.

		BF, AaK bygninger	30.2 Indføre Commissioning i nybyggeri (og eventuelt ved renovering af eksisterende bygninger). Nye bygninger bliver udstyret med flere avancerede og smarte installationer, som skal planlægges og indkøres korrekt for at opnå et godt indeklima og energibesparende drift. I EU-projektet Green Building fra A-Z er planlagt at der skal gennemføres en commissioning-proces for den nye børnehaven der skal opføres i Svenstrup. Dette tænkes at være et pilotprojekt i forhold til at vurdere om commissioning er en ydelse vi skal bruge i de fremtidige byggerier.	Familie-Beskæftigelse, commissioningleder, bygherrerådgiver, totalentreprenør, fremtidige brugere af bygningen.	Det konkrete projekt er delvist finansieret via anlægsbevilling og EU tilskud. Fremtidige projekter finansieres over anlægsbevilling.	Commissioningprocessen for børnehaven i Svenstrup, starter i 2017, samtidig med planlægningen af byggeriet og afsluttes i 2020, ca. et år efter byggeriets aflevering. Undervejs i processen vil der ske en evaluering, som kan danne grundlag for en beslutning om at bruge commissioning på andre byggerier.	En bygning hvor alt fungerer ved ibrugtagning og hvor driftspersonalet har kendskab til hvordan bygning og tekniske installationer fungerer og skal driftes. I kraft af at alle tekniske installationer fungerer som de skal vil der være et lavere energiforbrug end standard.	Nøgletal for energiforbrug er lavere end standard byggeri. Der er ingen eller få mangler ved aflevering. Alle tekniske anlæg fungerer og er indreguleret og testet inden aflevering.
		SUN	30.3 Forbedring af forsamlingshuse energiforbrug samt bæredygtig anvendelse og drift af både kommunalt ejede og privat faciliteter, der modtager kommunalt tilskud (fritidsbygninger, kulturinstitutioner m.fl.). Ved nybyggeri og ombygning indtænkes multifunktionalitet af udearealer og bebyggelser. (Landdistrikt, Fritids- og Kulturområdet) Energiforbedringer som ventilationsanlæg, belysning m.m. samt specifikt renovering af Nibe Svømmehal. (forventet indsats vedr. budget 2018)	Foreninger og kulturinstitutioner	Puljemidler fx: 400.000 kr. til forbedring af forsamlingshusenes fysiske rammer, 600.000 kr. til bredbånd, rum & rammer, prioriteringskataloget, materielpuljen m.fl. Energilån, i størrelsesordenen 20 – 22 mio. kr.	Løbende	Bedre driftsøkonomi samt generel energiforbedring	
		SUN	30.4 Energieffektiviseringer – energieffektiviseringer i vores bygningsmasse Fokus på energiforbedringer på det indvendige vedligehold på Hovedbiblioteket vedr. tag og vinduerne. Indledende undersøgelser igangsæt om mulighed for energiprojekt.	Foreninger	Ingen særskilt økonomi	løbende	Mindre energiforbrug	
31.	Tilbud til private bygherrer om energiscreening af deres byggeprojekt		Implementeres via eksisterende indsats					
32.	Fremme og dokumentere biodiversitet ved by- og boligudvikling.	MEF, Miljø (Henrik)	32.1 Der udarbejdes Økosystem indikatorer til dokumentation for at økosystemerne forbedres ved byudvikling.	Lokalplanlægger	Ingen	Løbende	Flere økosystem tjenester i kommunen	Økosystemtjenster-katalog
		BLF	32.2 Som pkt. 13.5					
		BLF	32.3 Som pkt. 22.2					
33.	Fokus på bæredygtig pleje af haver og grønne områder	BLF	33.1 Som pkt. 13.5					
		BLF	33.2 Som pkt. 22.2					
		SUN	33.3 Som pkt. 9.2					
34.	Fremme tryghed og sikkerhed ved færdsel i det offentlige rum	BLF	34.1 Som pkt. 10.2					
		BLF	34.2 Som pkt 19.2					
		BLF	34.3 Som pkt. 22.2					
		SUN	34.4 Som pkt. 9.2					
35.	Skabe rammerne for eksperimenterende boformer og for nabolik og delekultur ved at indrette bebyggelser, så man naturligt møder sin nabo omkring fælles aktivitetsrum	BLF	35.1 Som pkt. 22.2					
		SUN	35.2 Som pkt. 9.2					
36.	Anvendelsen af ressourcer til byggeri og renovering samt ressourcer fra nedrivninger skal understøtte regionale ressourceloops	MEF, NBE	36.1 Der udvikles en ressourcestrategi for at fremme cirkulær økonomi i byggesektoren.	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	Sikre nyttiggørelse af affald i byggesektoren baseret på en cirkulær økonomi. I første omgang igangsættes initiativer via pilotprojekter, herunder bl.a i NBE-byg og Green Building A-Z	skal undersøges
		BF, AaK bygninger	36.2 Ved nedrivning af eksisterende bygninger (f.eks. Løvvangskolen) skal dette foregå bæredygtigt, således påvirkning af omgivelser minimeres og der sker størst mulig genbrug af byggematerialer. Det skal bl.a ske ved at stille nye krav i udbudsmaterialet til genbrug ved nedrivning, renovering og opførelse af kommunale bygninger	Fagforvaltningerne. AaK Bygninger drøfter samarbejde med Miljø- og Energi forvaltningen omkring bæredygtig nedbrydning.	Der bør laves koncepter og forretningsmodeller for nedbrydning og genanvendelse af byggematerialerne	2018-2019(Løvvangskolen)	Der ligger et stort potentiale i genanvendelse af byggeamaterialer, ligesom det kan spare kommunerne for en anseelig mængde CO2	Alle erfaringer dokumenteres løbende
37.	Fremme af bæredygtige byggematerialer i byggeri og den efterfølgende drift skal indtænkes tidligt i designprocessen jf. DGNB ved et tæt samarbejde med private bygherrer.	MEF, NBE	37.1 Center for Grøn Omstilling vil aktivt indgå partnerskaber med bygherre i kommunen for at fremme bæredygtigt byggeri.	De øvrige forvaltninger AaK-bygninger Byggeriets parter	NBE-Byg 0,5 mio. årligt Green Building A-Z: ca. 10 mio kr.	Løbende A-Z periode 2017-20	Mere bæredygtigt byggeri Samle hele værdikæden omkring byggeri	Antal konkrete byggerier der er bæredygtigt / certificeret.
		BLF	37.2 Som pkt. 22.2					

38.	Dialog med private bygherrer og boligselskaber med udgangspunkt i DGNB-baseret bæredygtighedsværktøj i forbindelse med større byggesager og lokalplaner.	BF, AaK bygninger	38.1 Udvalgt kommunalt nybyggeri skal bæredygtigheds certificeres i. h. t. DGNB Der er pt. udvalgt 2 byggerier som certificeres efter DGNB, Børnehaven i Karolinelund, som er under opførelse og færdiggøres i 2017, og ny børnehave i Svenstrup, en del af EU-projektet Green Building fra A-Z, som forventes færdig i 2018-2019. En evaluering af disse skal danne grundlag for en fremtidig beslutning om DGNB certificering.	Familie- Beskæftigelse, NIRAS (bygherrerådgiver Karolinelund), Lund & Staun (totalentreprenør Karolinelund), rådgiver og entreprenør på ny børnehave i Svenstrup. Inter-reg samarbejdet samt uddannelsesinstitutioner indenfor bæredygtighed	Del af anlægsbevilling og EU støtte til inter-reg projektet.	BH Karolinelund færdigbygges i 2017, byggeriet evalueres i 2017-2018. BH Svenstrup færdiggøres og evalueres i 2019. Herefter besluttet fremtidig brug af DGNB-certificering.	Byggeri, som er sundere at opholde sig i, bedre tilpasset den fremtidige anvendelse, lettere at drifte og med lavere energiforbrug og miljøpåvirkning end et standardbyggeri.	Certificeringsniveau, sølv, guld eller platin. Lavt sygefravær. Lavt nøgletal for energiforbrug.
		BLF	38.2 Som pkt. 20.2					
		BLF	38.3 Som pkt. 22.2					

Bæredygtig Forsyning								
Strategi for energi								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
39.	Opdatering af energistrategien med henblik på at sikre et effektivt, fleksibelt og fossilfrit energisystem.	MEF, Energi	39.1 Der skal udarbejdes energibalancer for 2016 og 2020 som dokumentation for borgmesterpagten (Covenant of Mayors).	Ingen	0,1 mio i 2017	Energibalance for 2016 tidligst ultimo 2017	Grundlag for energistrategi og dokumentation for CoM	Foreligger en energibalance
		MEF, Energi	39.2 Opdatering af Energistrategi	Energikoncern Aalborg Universitet	0,5 mio	2017-2018(primært)	Grundlag for langsiget omstilling af energisystemet.	En konkret strategi i 2018
		MEF, Service	39.3 Der skal indføres certificeret Miljøledelse i hele MEF, som også inkluderer mål på energi.	Alle afdelinger i MEF inkl. koncerner	Ingen	Fælles miljø- og arbejdsmiljøsystem klar til certificering 1. maj 2018	Certificeret Miljø- og arbejdsmiljøsystem i MEF	Løbende audit af system
		(Miljø)	Som pkt. 39.3	LandMiljø	Der er afsat 250 timer i 2017.	Løbende indtil maj 2018	Implentering af procedure indenfor miljø- og arbejdsmiljøledelse i MEF	Certificering af miljø- og arbejdsmiljøledelse i MEF
40.	Omstilling af den kommunale flåde af køretøjer til grøn energi og drivmidler, som biogas, el, brint og metanol inkl. hybrid biler på flere drivmidler, minimum 10% årligt.	MEF, Energi	40.1 Den samlede bilflåde i MEF skal omlægges til alternative drivmidler baseret på vedvarende energi, med minimum 20% årligt.	MEF	Ukendt	Indsatsen forudsætter kortlægning og strategi.	Reducere CO2 udledning	CO2 udledning
		MEF, Affald	40.2 Der gennemføres udbud af Renovationsbiler med biodiesel som drivmiddel.				Gennemført indkøb 5 gasbiler	
		BF, Økonomisk afd.	40.3 Formålet er at optimere flådestyringen (biler i Aalborg Kommune i form af en overordnet bilpolitik (indkøbsprocedure) i kommunen. Der er indgået rammeaftale med LeasePlan.	Alle forvaltninger	Der skal laves en samlet økonomisk vurdering, herunder potentielle besparelser	Opgørelse foreligger i maj 2017, og behandles i byrådet den 9. oktober 2017	Mere effektiv økonomisk anvendelse af flåden	Flådestyring gøres obligatorisk for alle i Aalborg Kommune fra 1.1.2018
		SUN	40.4 Udskift af køretøjer	intern	pt. ikke afsat økonomi	løbende	Mindre energiforbrug	
		ÆH	40.5 Analyse til afdækning af potentiale for omstilling af bilflåden til elbiler i ÆH og FB igangsat.	Leverandører af bæredygtige energiløsninger og transportmidler.	Der er afsat en pulje på 850.000 kr. om året til omstilling af kommunens bilpark til el og hybrid.	Frem mod 2020 nedbringer forvaltningen sit forbrug af energi med gennemsnitligt 2% om året.	Gennemsnitligt 2% reduktion årligt i forvaltningens energiforbrug frem mod 2020.	Som beskrevet ovenfor.
41.	Etablering af fjernkøling i Aalborg Øst til forsyning af sygehus og kontorer.	MEF	41.1 Energikoncern byder ind på regionens udbud om køling til sygehuset.	Energikoncern, Regionen.	Energikoncernen har budt på opgaven	Forventet idrift 2020	Energieffektiv køling, CO2 besparelse	CO2 udledning
42.	Gennemførelse af informationskampagner med sigte på energibesparelser og omlægning til vedvarende energi i områder uden for kollektiv energiforsyning.	Energikoncern	42.1 Fjernvarme uden rør (individuelle varmepumper)	Energikoncern, MEF	Med støtte fra Energistyrelsen og som del af konsortium	2017 -	CO2 besparelse Afprøvning af nyt forretningskoncept Miljøforbedring(partikler, Nox mm)	CO2 udledning
		MEF, Energi	42.2 Nærvarme, kollektiv forsyning, i landsbyer iht. teknologikatalog	Energikoncern		2017-2018(planlægning)	CO2 besparelse Miljøforbedring	CO2 udledning
43.	Undervisning i energi og bæredygtighed i alle folkeskoler i kommunen bla. efter Grønt Flag/Grøn skole, og udvikles i samarbejde med faglærere.	AaK bygninger	43.1 Energiledelse i Aalborg Kommunes bygninger skal styrkes. En større koordinering med energibesparende foranstaltninger kan give bedre motivation hos brugerne, hvis deres forslag til forbedringer kan gennemføres hurtigt. Besøg på skoler vedr. energi og miljøhandleplaner og grønt flag, 83% (45) har helt eller delvist en handleplan, 20 arbejder aktivt med grønt flag, mål er alle får det grønne flag. Netværksmøder om bæredygtighed, der afholdes 2 møder årligt. Pilotprojekt bedre energistyring i børnehaver med cts, projektet er ikke endeligt afsluttet, men der er udført tekniske forbedringer og cts i 18 daginstitutioner, som forventes at give en bedre energistyring og besparelser. Pilotprojekt green building a-z bæredygtighed og energistyring i børnehaver, er under opstart der er ansat projektmedarbejder til at hjælpe med at drive processen i 19 daginstitutioner. Fjernaflysning af fjernvarmemålere i hammer bakker til energykey er etableret, samt forberedelse til fjernaflysning af el og vandmålere. Etablering af energistyring i klubber i kommunalt ejede bygninger, oprettelse og indrapportering i energykey. Udarbejdelse af klimakommunerapport. Videreudvikling af superbruger organisation for energykey. Visualiseringsprojekt først 4 skoler og fremadrettet andre institutioner bl.a. børnehaver i green building a-z. Support af energiansvarlige.	AaK Bygninger SUN ÆH SK FB	Pt. afsættes kun midler til aflønning af energileder, men der bør afsættes midler til kampagner og andre eksterne ydelser 500.000 kr/år, fjernaflysning min. 250.000 kr/år, vedligeholdelse af energistyringssystem 250.000 kr/år, kursusaktivitet for energiansvarlige 100.000 kr/år, visualisering af forbrug 100.000 kr/år.	Løbende	Skabe en organistaion i hver forvaltning og institution, hvor det er en naturlig del af beslutningsprocessen at træffe bæredygtige valg i forhold til brugeradfærd og tekniske løsninger indenfor energi-/ressourceforbrug og miljø.	Antal: - m2 i energykey - institutioner med handleplan for bæredygtighed og energi - minimum 2 % energibesparelser om året - institutioner med grønt flag

		BF, SK	43.2 Skoleforvaltningen: Mellem 20-28 skoler arbejder løbende (med/ på at få) grønt flag – Grønt Flag Grøn Skole er et miljøundervisningsprogram for bæredygtig udvikling. Det Grønne Flag er med til at give skolen en synlig grøn profil, og er undervisning, som gør en forskel. Målet er at bidrage til, at børn og unge bliver aktive medborgere, der kan tage hånd om vores natur og miljø. I naturfagene er der fokus på, hvor vores forsyningsressourcer kommer fra. Flere skoler arbejder med affaldshåndtering og genanvendelse af ressourcer Mange skoler besøges eller får besøg af Forsyningsvirksomheder som undervisningstilbud.	AaK Bygninger SUN ÆH SK:Skoletjenesten FB, Skoler	BF: Pt. afsættes kun midler til aflønning af energiledere, men der bør afsættes midler til kampagner og andre eksterne ydelser 500.000 kr/år, fjernaflysning min. 250.000 kr/år, vedligeholdelse af energistyringssystem 250.000 kr/år, kursusaktivitet for energiansvarlige 100.000 kr/år, visualisering af forbrug 100.000 kr/år. Skoler betaler for GF medlemskab (det kan typiske findes i de opnåede energibesparelser på skolen).	Løbende	Skabe en organistaion i hver forvaltning og institution, hvor det er en naturlig del af beslutningsprocessen at træffe bæredygtige valg i forhold til brugeradfærd og tekniske løsninger indenfor energi-/ressourceforbrug og miljø. Yderligere involvering af eleverne omkring affald, genbrug og biodiversitet Elever involveres i udvikling og idéer til nye bæredygtige forsyningskilder – evt. i samar-bejde med virksomheder	Antal: - m2 i energykey - institutioner med handleplan for bæredygtighed og energi - minimum 2 % energibesparelser om året - institutioner med grønt flag Skoleforvaltningen og Ak Bygninger: Alle skoler udarbejder en energi- og miljøhandleplan, der beskriver, hvad skolerne gør for at spare på energien (a) det pædagogiske område (f.eks. at energi- og miljø inddrages som tema i dele af naturfagsundervisningen på bestemte årgange) og b) energi- og miljø-området (f.eks. hvilke besparelser skolen vil opnå). I naturfagene er der fokus på, hvor vores forsyningsressourcer kommer fra. Flere skoler arbejder med affaldshåndtering og genanvendelse af ressourcer. Mange skoler besøges eller får besøg af Forsyningsvirksomheder som undervisningstilbud. Yderligere involvering af eleverne omkring affald, genbrug og biodiversitet. Elever involveres i udvikling og idéer til nye bæredygtige forsyningskilder – evt. i samar-bejde med virksomheder.
--	--	--------	---	---	---	---------	---	---

Strategi for vandforsyning

Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
44.	Informere om giftfrie haver og gårdspladser i sårbare vandindvindingsområder.	MEF, Grundvand	44.1 Kampagnen for grundvandsbeskyttelse "Giftfri Zone" gennemføres i 2016-17.	Borgerne, haveejere, BLF	2016-17	1,2 mio. kr.	Haveejere undgår sprøjtgifte Beskyttelse af grundvandet	Hvor mange der er aktive på FB.
		MEF, Grundvand	44.2 I indsatsplanerne for grundvandsbeskyttelse indarbejdes informationskampagner som vandværkerne skal gennemføre.	Borgerne, haveejere BLF	løbende	0	Haveejere undgår sprøjtgifte Beskyttelse af grundvandet	Følges op på følgegruppemøder med vandværkerne.
45.	Vandværkerne deltager i grundvandssamarbejder jf. Vandforsyningsplan 2013-2024, som gennemfører indsatserne i indsatsplanerne for grundvandsbeskyttelse	MEF, Grundvand	45.1 Grundvandssamarbejde er etableret jf. Vandforsyningsplanen.	Vandværkerne	1998-2017	-	Vandværker skal gennemføre indsatserne i indsatsplanerne med henblik på at vi fortsat kan drikke rent og urensset grundvand.	Opfølgning på følgegruppemøde og vandplanudvalget og møder med vandværkerne.
46.	Vandværkerne sikrer vandkvaliteten og forebygger forureningshændelser jf. Vandforsyningsplan 2013-2024)	MEF, Grundvand	46.1 Som pkt. 47.1 og 48.1 og 48.2	Miljø				
47.	Vandværker, der sælger mere end 17.000 m3 vand/år, gennemfører inspektion af eventuel rentvandstank	MEF, Grundvand	47.1 Inspektionsskema til vandværkerne om kontrol af rentvandsbeholdere på www.aalborg.dk	Vandværkerne Miljø	Senest 2017		0 Forebygge forurening af drikkevand Når der føres tilsyn, følges der op på dette.	Følger op på tilsyn
48.	Alle vandværker sikrer deres vandindvindingsanlæg mod skybrud og stigende vandstand.	MEF, Grundvand	48.1 Der udarbejdes inden 2017 en grundvandmodel der skal kortlægge klimaforandringernes betydning for grundvandsdannelse og grundvandsstand. (flyttes)	BLF, MEF	Senest 2018	0,4 mio kr til projektbeviselse Pris for model ukendt	Sikre vandinvingen og skabe grundlag for byudvikling	Konkret grundvandsmodel
		MEF, Grundvand	48.2 Tjekskema til sikring af vandindvindingsanlæg mod skybrud og stigende vandstand på www.aalborg.dk	Vandværkerne Miljø	Senest 2016	0	Forebygge forurening af drikkevand Når der føres tilsyn, følges der op på dette.	Følger op på tilsyn

Strategi for affald

Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
49.	Kildesortering af plast, metal og småt elektronik fra husholdninger og etablering af sorteringsanlæg til effektiv sortering af plast og metal.	BF	49.1 Affaldsortering i Borgmesterens Forvaqltning	Borgmesterkontor i samarbejde med CGO	Skal undersøges nærmere	2017 - 2018	Undersøges i planlægningsfasen	p.t. sorteres ikke
		MEF, Affald	49.2 Udstyr til alle boliger i Aak til sortering af plast/metal, og papir/pap, minielektronik, elpærer og batterier.				Er gennemført	
		MEF, Affald	49.3 Sorteringsanlæg for frasortering af plast og metal er etableret ved RenoNord				Er gennemført	
50.	Undersøge mulighederne for kildesortering og anvendelse af organiske fraktion af husholdningsaffald til biogas og implementere det når den rette teknologi er tilstede.	MEF, Affald NBE	50.1 Der skal i hver planperiode foretages en kortlægning af potentialer for organiske affaldsfraktioner fra kommunens virksomheder, med henblik på recirkulering af næringsstoffer til landbruget.		Ingen	Planlægning færdig til politisk behandling i 2018	Der laves en plan for 50.1, 50.2, og 50.3 , 50.4 indsamling og håndtering af organisk affald NBE har biomasse som strategisk indsatsområde indtil 2020. HP for det konkrete indhold er ikke vedtaget.	
		MEF, NBE	50.2 Der skal sikres en korrekt affaldsbehandling og størst mulig genbrug, genanvendelse og nyttiggørelse, så ressourcerne udnyttes ud fra tankegangen om cirkulær økonomi.	Byggeri MEF, Affald Som pkt. 50.1	Ingen	Løbende	Reduceret ressourceforbrug	
		MEF, NBE	50.3 Cirkulær kredsløb/økonomi skal være bærende tankegang for ressourceudnyttelsen, så "Aalborg uden affald" bliver en realitet.	MEF, Affald Som pkt. 50.1	Ingen	Løbende	Reduceret ressourceforbrug	
		MEF, NBE	50.4 Undersøge muligheden for sortering af organisk affald uden indhold af plast.	MEF, Affald LandMiljø (HPP) Som pkt. 50.1	Første undersøgelse/ notat er gennemført. Forventer lidt større egl. projekt til efteråret. 50-100 t	Løbende	At politikerne tager stilling til hvad vi skal med KOD	
		SUN	50.5 Affaldssortering, papir, metal, plastik og restaffald	intern	pt. ikke afsat økonomi	igangsættes ultimo 2017	Mindre energiforbrug	

51.	Udvikling af affaldssystemer der gør det let for borgerne at sortere rigtigt.	MEF, Affald	51.1 Der udarbejdes et idekatalog til kildesortering (indendørs) af affald hos private.	Køkkenfirmaer,	Ingen	Gennemført	Gennemført	
52.	Fremme af kildesortering af affald – i alle typer boliger og i byens offentlige rum.	MEF, Affald	52.1 Der skal etableres en taskforce til hjælp i forvaltningerne til affaldssortering.	Renovation, forskellige forvaltninger	Ingen	Igangsatt i 2017 MEF og BLF klar medio 2017	Rådmænd har aftalt at affaldsplanen skal implementeres i alle kommunale forvaltninger og institutioner.	Sortering en realitet alle steder.
		MEF, Affald	52.2 Der skal affaldssorteres i samme affaldstyper som i husholdningerne på alle kommunale arbejdspladser, kontorer og institutioner.	Som pkt. 52.1				
		(MEF, Miljø)	Som pkt. 52.2	LandMiljø	Ingen	2017	Indførelse af affaldssortering i alle køkkener på Stigsborg brygge	Mindre affald i rest affaldet og flere fraktioner frasorteret til genanvendelse.
Strategi for spildevand								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projekter	Handlinger, igangsatt el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
53.	Fortsættelse af separatkloakeringen af fælleskloakerede områder jf. separatkloakeringsstrategien, der er fastsat i kommunens spildevandsplan. I perioden frem til 2021 gennemføres separatkloakeringen for ca. 1900 ejendomme i fælleskloakerede områder.	MEF, Spildevand	53.1 Gennemføre informationskampagner med henblik på at oplyse om mulighederne for at bidrage til et klimamæssigt velfungerende kloaksystem ved at håndtere regnvand lokalt.	Kloak, MEF Miljø	0,1 mio	2018	Aflaste recipienter, prioriteret i fælleskloakerede områder Muligvis brug af LAR katalog (Light) Udvikling måske som en del af kampagnen.	Interesse for kampagnen
		(Miljø)	Som pkt. 53.1	Virksomheder, boligejere, Kloak A/S	Ingen	Løbende	Udledning af miljøfremmede stoffer reduceres ved meddelelse af skærpede krav om rensning af overfladevand og krav om ophør af overløb fra kloak, når dette er proportionalt jf. vandplan 1 og vandområdeplan 2 (stop med overløb fra kloak).	
		MEF, Spildevand	53.2 Gennemføre informationskampagner med henblik på at minimere tilledningen af miljøfarlige stoffer til det separate regnvandsystem fra eksempelvis bilvask.	MEF, Miljø, Miljø- og Energiplanlægning, Aalborg Kloak A/S, Borgere	Kloak A/S har en stor udgift til etablering af separatkloakering		Separatkloakeringen medfører, at håndteringen af det uhygiejniske spildevand – hus- og industrispildevand mv. – foregår helt uafhængigt af klimaændringerne. Spildevandshåndteringen bliver meget mere robust. For miljøet indebærer separatkloakeringen den særlige fordel, at udledninger fra overløbsbygværker ikke sættes under pres som følge af klimaændringerne. Overløbsbygværkerne nedlægges i takt med separatkloakeringen. Separatkloakeringen reducerer ligeledes belastningen på renseanlæggene. Bilvaskekampagne er gennemført i 2017 Der vil løbende blive taget stilling til nye kampagner.	
		MEF, Spildevand	53.3 Udføre forundersøgelser i 3 sommerhusområder som baggrund for vurdering af eventuelt behov for forbedring af forholdene for afledning af spildevand.	Som pkt. 53.2	2017-18	0,3 mio. kr.	Rådgiver laver forundersøgelse (Skellet, Storvorde Østre Enge, Egense Skanse) Forundersøgelsen skal afdække grundvandsstandens betydning for spildevandshåndtering. Mindsket miljøbelastning i Limfjorden Sundhedsmæssigt hensyn	Afrapportering af forundersøgelsen.
		MEF, Miljø	Som pkt. 53.3	Kloak A/S, sommerhusejere	* Afventer undersøgelse	Ingen	* På sigt tidsvarene rensning af spildevand	
		MEF, Spildevand	53.4 Udarbejde tillæg til spildevandsplanen vedrørende spildevandsløsninger for kolonihaverne.	BLF, Kloak A/S, MEF Miljø	Inden for budget 2017-18	2017-18	Omfatter alle kolonihaver (26 kommunele og private områder). Få styr på spildevandshåndtering i kolonihaver	Tillægget til spildevandsplanen foreligger.
		MEF, Spildevand	53.5 Ingen fejlkoblinger ved separat kloakerede områder.	Som pkt. 53.2	Kloak har fået godkendt fra forsyningssekretariatet at måtte bruge: 2 mio. kr i 12 år og herefter 1.0 mio pr. år	Løbende	Forum for Miljø, Kloak, MEP (0 fejl og rette tid) Optimering af spildevandsanlægget 2 "stikkonsulenter" ansat i Kloak	Bedre vandmiljø Registrering af fejlkoblingssager
		MEF, Miljø	53.6 Udledning af miljøfremmede stoffer reduceres ved meddelelse af skærpede krav om rensning af overfladevand og krav om ophør af overløb fra kloak, når dette er proportionalt jf. vandplan 1 og vandområdeplan 2 (stop med overløb fra kloak).	Virksomheder, boligejere, Kloak A/S	Ingen	Løbende	Øget fokus ved tilslutningstilladelser, reduktion af udledt opspædt spildevand	Bedre vandmiljø

Miljø og Klima		(og Miljø)						
Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesserter	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
54.	Fremme cirkulær økonomi mellem virksomheder, hvor ressourcer fra en virksomhed udnyttes i en anden	MEF, NBE	54.1 Øget lokal cirkulær økonomi i forhold til at udnytte affaldsfraktionerne som ressource. Krav til hvor vi afsætter vores affald, herunder krav til firmaer der aftager affaldet fra kommunens genbrugspladser.	MEF, Renovation MEF, Affald			Der skal laves en handleplan for området NBE arbejder løbende med symbioser. Et nyt projekt (SMV- projektet) - forventes at give dette område et boost både i Aalborg og i resten af NJ.	
		Miljø	Som pkt. 54.1	Lokalplanlægger/kommuneplanelægger		Løbende Kommuneplanrev. 2017	Vi snakket symbiose ved alle tilsyn. Kommuneplan rev. 2017 skal der være et cirkulær økonomi erhvervsområde. Kommunen skal være "facilitatorer" for cirkulær økonomi.	Øget fokus ved tilsyn hos virksomheder hvor affald fra en virksomhed kan være et ressource hos en anden virksomhed - også i forhold til NBE-arbejdet
		Miljø	Som pkt. 54.1	LandMiljø	Ingen	Der arbejdes løbende med dette som led i netværk, almindeligt tilsyn og øvrig kontakt til landbrugene.	Udnyttelse af ressourcerne i "affald"	
			54.2 BusinessAalborgs team af virksomhedskonsulenter er opmærksom på mulighederne i cirkulær økonomi og orienterer de virksomheder, de har kontakt med om det, når de finder det relevant for virksomhederne. Cirkulær økonomi synliggøres også som en væsentlig del af Smart Aalborg	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
55.	Reducere madspildet i den kommunale madproduktion	BF, Økonomisk afdeling - stab	55.1 Der vil fortsat være fokus på madspild, bl.a. ved at opstille skåle/bøtter som synliggør spil, og påvirker adfærd og har betydning for mængden af mad der smides ud er reduceret betydeligt. Madproduktionen har stor fokus på mindskelse af madspild	BF's kantine og brugerne fra BF, SUN og gæster	Ikke opgjort		De ønskede effekter er opnået	Initiativet fortsætter
		SK	55.2 Skoleforvaltningen: har lavet en skolemadsstrategi, der beskriver, hvordan en sund mad-kultur på skolerne kan bidrage til et godt læringsmiljø. Aalborg Kommunes skolemadsstrategi sætter fokus på sund livsstil som en del af skolens profil	Skoler	SK, Pulje til drift og anlæg Der er i årene 2014-2017 afsat drifts- og anlægsmidler 18,5 mill. kr. til udbredelse af skolemadsstilbud på kommunens skoler.	4 år uddeles årligt frem til og med 2017	Hensigten med midlerne er at give skolerne mulighed for at tilbyde eleverne et sundt og ernæringsrigtigt måltid i stedet for eller som supplement til madpakken. Udvikling af en strategi for skolernes håndtering af økologiindkøb	Interesse for at ansøge eks. 28 skoler ansøgte i 2017. Midlerne anvendes i tråd med strategiens pejlemærker til udvikling af varesortimentet i skolemadsstilbud, indretning af køkkenfaciliteter og fælles spiseområder, personaletimer og uddannelse af personale. Dermed er puljen en del af implementeringen af strategien for skolemads.
		ÆH, Madservice Aalborg	55.3 Madservice Aalborg har et ønske om at nedbringe madspild på alle kommunens plejehjem. Madservice Aalborg reducerer spild og affald i produktionen. Madservice Aalborg har ansøgt om at få besøg fra madspildsjægerne fra Teknologisk Institut.	Organisationer med know how om reduktion af madspild. Leverandører af elektroniske madbestillingssystemer	Forventes gennemført inden for det eksisterende budget.	Frem mod 2020 er målet, at madspildet i boenhederne er nedbragt til 12-15 %.	Vi vurderer, at frem mod 2020 vil de nyinvesteringer vi køber af produktionsudstyr være udstyr med lavt energiforbrug.	Madservice Aalborg har en madspildsprocent på 1 % i egen produktion. Resultatet er opnået i sam-arbejde med Madspildsjægerne fra Teknologisk Institut.
56.	Fremme produktion af lokale økologiske fødevarer ved at efterspørge økologiske produkter i det kommunale indkøb	MEF, Miljø	56.1 Alle kommunale køkkener skal have et økologisk spisemærke inden udgangen af 2020.	LandMiljø. Forvaltningerne, lederen og medarbejderne af kantinerne, brugerne af kantinerne.	Opgaven er forankret i den tværende økologi projekt på tværs af alle forvaltninger. Der er samlet set afsat 600 timer til hele økologiopgaven i landmiljø i 2017.	Løbende frem til 2020.	Arbejdet følger det kommissorium som er godkendt i PK gruppen i marts 2017, og det er disse mål som søges nået. Alle kommunal drevet kantiner har søgt økologisk spisemærke som minimum af bronze inden udgangen af 2020.	Alle kommunal drevet kantiner fremgår af Miljø- og Fødevareministeriets Danmarkskort for det økologiske spisemærke. I dag har 12 kantiner økologisk spisemærke ud af 18 kantiner. 10 bronze og 2 sølv.
		MEF, Miljø	56.2 Personale som har med fødevarer at gøre - skal have gennemført AMU uddannelse inden for økologi inden udgangen af 2020.	ÆH	skal undersøges	skal undersøges	Sikre de rette kompetencer blandt køkkenpersonale om økologi.	Antal personale der har gennemført AMU forløb
		MEF, Miljø	56.3 Kommunens arealer skal drives økologisk senest i 2020 – ved indgåelse af forpagtningsaftaler skal det sikres, at arealerne fremadrettet drives økologisk.	BLF	skal undersøges	skal undersøges	At forøge arealet i Aak. der drives økologisk	% del økologisk kommunalt areal
		MEF, Miljø	56.4 Egholm søges omdannet til Øko-Ø i samarbejde med Økologisk Landsforening via det kommunale indkøb af fødevarer.	LandMiljø (HLB, JBO, HPP)	Der er afsat 600 timer i 2017.	2017	Alle arealer drives økologisk	Der skal være salg af økologiske varer fra Egholm i Aalborg samt til et offentligt køkken/kantine. Udvikling af et mærke "Egholm som øko Ø". Der er udarbejdet materiale ift. branding af Egholm.
		BF, Økonomisk afdeling - stab	56.5 Deltager i økologi - projektgruppe (PK kommissorium) ERFA. Kantinen har p.t. en økologi procent på 66%, og overgår dermed målet for 2020 allerede - især p.g.a. fælles økologisk frugtordning.	BF's kantine og dens brugere	ikke opgjort		De ønskede effekter er opnået	Initiativerne fortsætter

		SK	56.6 SK Deltager i økologi - projektgruppe. Mange skoler deltager i projektet "Haver til maver" der handler om at lade elever så og passe deres eget havestykke og inddrage erfaringerne som en del af undervisningen.	Skoler	6 skoler i Aalborg har fået støtte fra Nordeafonden, til opstart af skolehaver. Aarstiderne står bag HTM på Krogerup, som nonprofitorganisation bag udbredelsen af HTM. Aarstiderne støtter fremad udviklingen af HTM i Aalborg med konsulentbistand.	Løbende	Problembaserede læringsmetoder kan kobles til dagligdags overvejelser omkring madlavning, indkøb og fødevarerforbrug. Involvering af eleverne i processer, der kan synliggøre sammenhængen mellem indkøb, kost, økologi og skabe opmærksomhed på miljømæssig og driftsmæssig bæredygtighed. Fremme elevernes bevidsthed om sammenhængen mellem arbejdsmiljø, kost, økologi, vandforbrug, livscyklus og viden om energikilder i et bæredygtighedsperspektiv Alle børn og unge i uddannelsesinstitutioner beliggende i Aalborg Kommune skal via undervisningen have viden om klimaudfordringen og bevidstgøres om klimavenlig adfærd. Børn og unge klædes på til at træffe ansvarlige bæredygtige valg i deres hverdag, både i skolen og hjemme.	Antallet af skoler der binder skolens undervisning sammen med med det at passe en skolehaver stiger.
		SUN	56.7 Økologiandel Pt. understøttes foreninger mv. som gerne vil have særligt fokus på sund mad, økolog mv. Der stilles ikke krav.	Idrætsforeninger	Ingen særskilt økonomi	løbende fokus	Fremme produktion af økologiske fødevarer	
		ÆH, Madservice Aalborg	56.8 Madservice Aalborg stiller skærpede krav om økologi til leverandørerne og til de indkøbsaftaler, som kommunen indgår. Madservice Aalborg stiller skærpede krav til leverandørerne og har bl.a. indgået aftaler med Egholm Folkefarm om leverance af økologiske råvarer. Pr. marts 2017 er 43 procent af råvarerne økologiske.	Leverandører af økologiske råvarer, modtagere af mad fra Madservice Aalborg, Madservice Aalborg.	Gennemføres uden, at dette medfører yderligere udgifter for de borgere, der modtager mad fra Madservice Aalborg.	Inden udgangen af 2020 er 60% af Madservice Aalborgs samlede indkøbte mængde råvarer i kilo økologisk.	60% økologiske råvarer i Madservice Aalborgs tilberedning af mad inden udgangen af 2020.	Procentdel økologiske råvarer målt i kilo.
57.	Stillingtagen til klimaudfordringerne i de 6 særligt oversvømmelsestruede områder jf. Klimastrategi 2012-15 og udarbejde en klimarisikostyringsplan.	MEF, Miljø	57.1 Der skal udarbejdes helhedsplaner for vandløbsoplandene omkring Øster Å, Romdrup Å og Hasseris Å, med fokus på implementering af klimatilpasning herunder LAR løsninger, våde bassiner og vådområder.	BLF, Kloak A/S, MEF.	Ingen	Arbejdet med helhedsplaner de 3 oplande Østerå, Romdrup å og Hasseris å udføres i 2017.	At få skabt et overblik over de udfordringer og mulige løsninger til implementering af klimastrategien. Bedre vandmiljø ved at have fokus på området ved tilsyn. Oplysning så alle kan håndtere spildevand korrekt	Hydraulisk model for Romdrup å er gennemført. Hydraulisk model for Østerå er delvist gennemført. Hydraulisk model for Svandholmgrøftesystemet er under udarbejdelse. Der er nedsat en projekt gruppe på tværs af forvaltningerne som arbejder med Helhedsplanerne. Styregruppen er BLF/MEF koordineringsgruppen. Under denne organisering udarbejdes konkrete projekter til implementering af klimastrategien. Bedre vandmiljø
		MEF, Miljø	57.2 Fokus på klimaforandringer i forbindelse med tilladelse til nyttiggørelse af forurenede jord og restprodukter.	BLF, Team Jord og virksomheder	Ingen	Løbende	Mindre udvaskning. jorddepoter må ikke udgøre en miljørisiko	Nyttiggørelse af jord over grundvandsspejl og andre klimapåvirkninger (mangler de 6 fokusområder i GIS)
		BLF	57.3 Som pkt. 28.3					
58.	Klimasikring af nye bebyggelser i oversvømmelsestruede områder.	BLF	58.1 Som pkt. 28.3					
59.	Motivere grundejere til at minimere befæstede arealer og så vidt muligt nedsive regnvand på egen grund.	MEF, Spildevand	Som pkt. 53.2					
60.	Bruge kampagner og skoler til at engagere borgere og unge i bæredygtig adfærd.	MEF, Miljø	60.1 Kampagnen "hjælp dit vandløb" skal udvides, så den private borger er bevidst om hvor vandet, der løber i kloakken ender.	private borgere, erhverv mm.	Ingen	I 2016 blev der delt foldere ud i bl.a. Kærby om separatkloakering i Østerå systemet. Løbende	At bevidstgøre og oplyse om hvor vores regnvand ender. Bedre vandmiljø ved at have fokus på området ved tilsyn. Oplysning så alle kan håndtere spildevand korrekt	Foruden kampagnen om regnvand fra kloakken, arbejdes der løbende med skoleklasser i forbindelse med vandløbsrestaureringsprojekter. Eleverne lærer om fiskebestande og smådyr, og følger med i vandløbenes udvikling i forbindelse med projekter. Bedre vandmiljø
		MEF, Miljø	60.2 Kampagnen "Hjælp et vandløb" skal udvides, så både erhvervs og private ved hvor regnvand/spildevand løber til kloak eller vandløb.	Som pkt. 60.1				
		FB	60.3 Vi vil i vores daginstitutioner og skoler have fokus på at udvikle miljøbevidste, empatiske børn/ unge med en høj grad af forståelse for social forskellighed, evne til at indgå medlevende og ansvarsfuldt i sociale fællesskaber. Motorik, sundhed, inklusion og trivsel indgår som centrale elementer i dagtilbud for fremtiden, der er rammesættende for dagtilbuddene (0-6 års området) I hvert dagtilbud certificeres mindst én daginstitution som "naturinstitution" og modtager Friluftsrådets grønne flag. Naturinstitutionernes rolle er bl.a. at inspirere institutionerne i dagtilbuddet til at bruge naturen som læringsmiljø samt tænke natur og miljø ind i dagligdagen. Ligeledes er ca. 70 dagplejere certificeret naturdagplejere. Projekt "Kroppen på toppen" i naturen understøtter arbejdet med at sætte fokus på bæredygtighed, hvilket bl.a. giver synlige resultater med fx kompost, høns og i det hele taget grønne legepladser med større biodiversitet.	Daginstitutioner og forældrebestyrelser.	Forventes gennemført inden for Budget 2017.	Fleere af handlingerne er iværksat/ gennemført.	Jf. konkretisering og afgrænsning.	Der følges op gennem forvaltningens Mål og Strategier samt Årsberetning.

61.	Udarbejde helhedsplaner for de væsentligste vandløbssystemer.	MEF, Miljø	61.1 Begrebet "helhedsplaner for vandløbsoplande" skal udvikles. Der skal udarbejdes helhedsplaner som for de enkelte vandløbsoplande sikrer at alle relevante forhold og temaer indgår i en samlet vurdering ved kommunes administration og planlægning.	BLF, Kloak A/S, MEF.		Arbejdet med helhedsplaner de 3 oplande Østerå, Romdrup å og Hasseris å udføres i 2017. De øvrige 8 områder arbejdes der videre med i 2018-2019. Arbejdes med helhedsplanlægning betragtes som en løbende proces der udvikles.	At få skabt et overblik over de udfordringer og mulige løsninger til implementering af klimastategien. Helhedsplanlægningen skal også bruges om en støtteværktøj til bl.a. byplanlægning og som værktøj til sagsbehandling.	Der er nedsat en projekt gruppe på tværs af forvaltningerne som arbejder med Helhedsplanerne. Styregruppen er BLF/MEF koordineringsgruppen. under denne organisering udarbejdes konkrete projekter til implementering af klimastrategien.
		Limfjordsrådet	Som pkt. 61.1	Øvrige Limfjordkommuner	Finansieres via Interreg. Projekt	Simested Å: plan 2017, herefter implementering. Ryå: plan 2016 - 2018, sideløbende implementering	Bedre vandmiljø samt vandløb, der er rustet til klimaforandringer, bedre biodiversitet m.v.	Planerne bliver implementeret.
62.	Benytte cirkulær økonomi og genbrug i et lokalt bytte-perspektiv, som platform for lokale fællesskaber – herunder i hængende hovedgader / forstadscentre		Implementeres via eksisterende indsats					
63.	Sikre at plast ikke indgår i organisk affald og at restproduktet fra behandling i biogasanlæg ikke indeholder mikroplast		Som pkt. 50.4					
64.	Åbning af Østerå gennem byen.		Implementeres via eksisterende indsats					

Bæredygtig Vækst og Omstilling								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projekter	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesser	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
65.	I samarbejde med Hjørring Kommune vedtage fælles bæredygtig indkøbspolitik, som understøtter udviklingen af nye forretningsmodeller baseret på cirkulær økonomi.	MEF, NBE	65.1 Samarbejdet om Bæredygtige indkøb skal videreudvikles til en ny SMART indkøbspraksis.	AK Indkøb NBE-kommuner Det er i samarbejde med alle NBE-virksomheder	Ingen	Rejseholdet for grønne indkøb - løb over 2016. Løbende	Fremme bæredygtige indkøb ved kommune og i virksomheder Flere indkøb med særlig fokus på cirkulær økonomi	Skolemøbelprojektet 2017, 2 Interreg. Projekt udbud i 2018.
		MEF, CGO	65.2 Kommunale tryksager skal være produceret på svanemærket trykkeri og forsynes med svanemærket.	Service	Ingen	Fra 2017	Tryksager med lav miljøbelastning og fremme af cirkulær økonomi	Svanemærket fremadrettet på alle tryksager fra MEF
		BF, Økonomisk afd.	65.3 Ny indkøbspolitik og organisering, som skal være kompetencemæssigt gearret til at sikre elementer som udbudsproces, contract management, compliance og datadrevet styring. Direktørgruppen er styregruppe	Aalborg Kommune som helhed	I projektet udarbejdes forslag til, hvordan en fremtidig finansiering af indkøbsfunktionens drift skal sammensættes	Forslag til model senest 1. juli 2017. Beslutning træder i kraft 1. januar 2018	At AAK som helhed opnår effektive, økonomiske indkøb, men også tilgodeser miljø, sociale bevidsthed og etik	Nøgletal
		SKO	65.4 Der indgås en rammeaftale der omfatter bæredygtige læringsmiljøer. Aftalen skal give mulighed for at understøtte implementering af nye læringsformer, så der ses på læringsmiljøer mere end på bare stole og borde, ligesom aftalen skal bidrage til grøn omstilling og understøtte kommunens bæredygtighedsstrategi. Det der lægges op til at tilbudsgiverne skal kunne bidrage med er: - analyse af indretningsbehov gennem dialog med skolen (altså konsulentstøtte til indretning af læringsmiljøer) - levering af forskelligartede møbler i forhold til skolens behov - afdækning af mulighed for at genbruge møbler - udarbejde indretningsforslag - vedligeholdelse og istandsættelse af eksisterende møbler - levering og montering - miljørigtig bortskaffelse primært til genanvendelse Som en del af aftalen skal der oprettes et register af overskudsmøbler som kan indgå i genanvendelsen.	SK,MEF	Skolerne har i 2016 brugt ca. 3 mio. kr. på indkøb af skolemøbler	1. januar 2018	At AAK som helhed opnår effektive, økonomiske indkøb, men også tilgodeser miljø, sociale bevidsthed og etik. At skolemøbler understøtter implementering af nye læringsformer	Nøgletal
66.	Udvikle Grøn Butik konceptet i samarbejde med Aalborg City, med fokus på bæredygtige produkter og ydelser i detailhandlen samt citylogistik	BF, Business aalborg	66.1 Grøn Butik konceptet tænkes ind som del af indsatsen for detailhandel i Aalborg Centrum, som Visit Aalborg er ansvarlig for. Gennem forligspartikredens Jobvækstpakke ansættes en City Manager, der skal udvikle attraktiviteten i midtbyen til gavn for omsætningen i butikkerne og arbejdspladserne i detail-, oplevelses- og servicebranchen	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
67.	Udvikle SMARTe og bæredygtige løsninger, baseret på "Internet of things".	BF, Business aalborg	67.1 IT og Digitalisering videreudvikler i samarbejde med Aalborg Universitet og Smart Aalborg infrastrukturen omkring Internet of Things – og arbejder på implementeringen af smarte og bæredygtige løsninger i samarbejde med flere afdelinger og institutioner i kommunen og lokale virksomheder	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
68.	Videreudvikle af House of Energy, for at skabe vækst og arbejdspladser i energibranchen.	BF, Business aalborg	68.1 BusinessAalborg samarbejder med en række partnere om et styrke og videreudvikle energiklyngen House of Energy	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
69.	Skabe aktiviteter om bæredygtighed i folkeskolerne, for at understøtte fremtidens arbejdskraft.	SK	69.1 Læring i virkeligheden: Fire skoler har etableret et samarbejde med virksomheder og Aalborg Universitet omkring undervisning i energi og miljø. SK (Foreningsplaymaker og Skoletjenesten deltager i styregruppe). SK, Skoletjenesten deltager i styregruppe for Naturvidenskabsfestival Aalborg	SK, BF, 4 Skoler, AAU	Læring i virkeligheden er støttet af energisparefonden. Flere institutioner står bag Naturvidenskabsfestival Aalborg: SK: Skoletjenesten, AAU, Aalborg Gymnasium, HTX, UCN og Zoo.	2014-2017	Mange skoler arbejder på at inddrage eleverne i skolens energiforbrug – det gøres bl.a. ved at følge hvor meget el, vand og varme skolen anvender. Naturvidenskabsfestival Aalborg: Med et hav af naturfaglige aktiviteter, sættes fokus på at science er afgørende for, at vi kan forstå og forandre vores moderne, globaliserede verden. Den er med til at løse store udfordringer inden for fx sundhed, velfærd og klima. Derfor er det vigtigt at skabe begejstring, forundring og forståelse for science blandt børn og unge.	Skoler, Størsteparten af skolerne deltager i den årlige naturvidenskabsfestival, der har som formål at synliggøre uddannelsesmuligheder og øge forståelsen af at naturfag er med til at løse store udfordringer inden for fx sundhed, velfærd og klima. Videreudvikle samarbejdet med AAU og med skoler, virksomheder og uddannelsesinstitutioner i forhold til grøn vækst og omstilling. Sk har ansat en erhvervsplaymaker, der skal skabe sammenhæng mellem erhvervslivet og skolerne. Naturvidenskabsfestival drives videre med et tilfredsstillende besøgstal.
70.	Styrke Netværk for Bæredygtig Erhvervsudvikling (NBE) med projekter, der skaber flere grønne arbejdspladser og understøtter cirkulær økonomi.	MEF, NBE	70.1 I det regionale NBE samarbejde er der særlig fokus på ressourceeffektivitet og etablering af regionale ressourceloops for plast og bioaffald.	NBE. Del af vores strategi.	Del af NBE's budget - der søges desuden om nye CØ-midler til hele Nordjylland	Fra nu til 2020	Alle opgaverne er igangsat i 2017 og fortsættes.	NBE. Del af vores strategi i fokus indtil 2020. Pr. 15. maj 2017 - hvervet 10 nye Aalborg virksomheder til NBE. 7 bæredygtighedscreeninger gennemført.
		MEF, NBE	70.2 I NBE samarbejdet i Aalborg vil der bl.a. være særlig fokus på: - udvidelse med minimum 15 flere medlemsvirksomheder, - udvidelse af virksomhedsantallet, der indgår i industriel symbiose og ressourceeffektivitet tiltag, - deltagelse af medlemsvirksomheder i SMART city aktiviteterne, - fortsættelse af efteruddannelses forløb for jobtræningspersoner i et samarbejde med AAU som er målrettet fremme af bæredygtighedsprojekter på NBE virksomhederne - udbygning af antal udbud med grønne indkøbskrav som fremmer den grønne omstilling hos NBE virksomhederne.	NBE. Del af vores strategi.	Del af NBE's budget - der søges desuden om nye CØ-midler til hele Nordjylland	Fra nu til 2020	Alle opgaverne er igangsat i 2017 og fortsættes. Øget tilgang af medlemsvirksomheder. Etablering af nye symbioser, særlig fokus på plast.	NBE. Del af vores strategi i fokus indtil 2020. Pr. 15. maj 2017 - hvervet 10 nye Aalborg virksomheder til NBE. 7 bæredygtighedscreeninger gennemført. Antal medlemmer af NBE.

		BF, Business Aalborg	70.3 BusinessAalborg bidrager til udviklingen af NBE på flere måder: • Strategisk udvikling og sammenhæng til Smart Aalborg • Konkret gennem inddragelse af relevante virksomheder	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges	skal undersøges
71.	Udvikle NBE Byg og styrke byggeerhvervets konkurrence evne inden for bæredygtigt byggeri.	MEF, NBE	71.1 Der skal gennemføres kampagner om miljøfremmede stoffer i byggeaffald.	CGO og Miljø	Ingen, da det er en del af det almindelig miljøtilsyn og NBE-Byg's budget	Kampagne er gennemført (BorgerMiljø), dog er der fokus på miljøfremmede stoffer i byggematerialer løbende ved tilsyn. I NBE-Byg arbejdes der løbende med emnet.	Opgaven fortsættes som en del af tilsynet og NBE-opgaver	Første test af byggeplads-screening er gennemført. Løbende afholdes af arrangementer i samarbejde med aktører.
72.	Igangsætte og udvikle NBE Natur (grønne udviklingsplaner) for at skabe en bæredygtig landbrugsproduktion og derigennem styrke landbrugets konkurrenceevne.	MEF, NBE	72.1 Der skal afholdes 4 årlige netværksaktiviteter i Netværk for Bæredygtig Landbrugsproduktion.	LandMiljø (MEL, NIN) BLF og øvrige afdelinger i MEF Landmænd, Landboforeninger	Afsat 600 timer i LandMiljø samt 300.000 kr fra CGO implementering af klimastrategi	2017 og løbende	Landbruget udvikler sig i bæredygtig retning	Antal medlemmer i netværket, antal gennemførte Grønne Udviklingsplaner, antal gennemførte bæredygtige tiltag
		MEF, NBE	72.2 Via samarbejde med landbruget skal kommunen inspirere til klimavenlig adfærd med henblik på at nedbringe udledningen af drivhusgasser fra landbruget.	LandMiljø (MEL, NIN)(alle)	Del af ovestående - derudover implementeret i tilsyn/godkendelser.	Som pkt. 72.1	Mindre udledning af klimagasser, samt opbygning af kulstof i jorden	Energibesparelser, udtagning af lavbundsgræs, afgrødevalg mm.
73.	Tilbyde små og mellemstore virksomheder (SMV'er) kvalificeret arbejdskraft med bæredygtige kompetencer til grøn omstilling.		Implementeres via eksisterende indsats					
74.	Styrke samarbejdet med erhvervslivet, jobcenteret, folkeskoler og uddannelsesinstitutioner for at øge bæredygtigheds kompetencer.	FB, Jobcenter Aalborg	74.1 At bidrage aktivt til samfundet gennem et arbejde er centralt for de fleste menneskers liv. Forvaltningen vil medvirke til at udvikle bæredygtige socialøkonomiske virksomheder til borgere med sociale eller fysiske problemstillinger. Som et led i Aalborg Kommunes erhvervsplan vil Aalborg Kommune de kommende år understøtte væksten i antallet af levedygtige socialøkonomiske virksomheder med erhvervsdrift som det bærende grundlag. Socialøkonomiske virksomheder skal være en del af erhvervsudviklingen, der på kort sigt skaber nye jobs til borgere på kanten af arbejdsmarkedet, og på længere sigt skaber øget omsætning og vækst ved udviklingen af nye forretningsområder. Til rådgivning af sociale iværksættere, videreudvikling af eksisterende socialøkonomiske virksomheder samt rådgivning af ordinære virksomheder, der vil socialt ansvar, er der pr. 1. januar 2016 ansat en socialøkonomisk konsulent. Jobcenter Aalborg samarbejder med Business Aalborg om dette. Gennem Virksomhedsstrategien arbejder Jobcenteret med at styrke samarbejdet med virksomhederne mhp. at øge kendskabet til den enkelte virksomhed, herunder samarbejdet omkring rekruttering og opkvalificering.	Jobcenter Aalborg, Business Aalborg	Forventes gennemført inden for Budget 2017.	2017 og løbende	At flere aalborgensere opnår beskæftigelse i socialøkonomiske virksomheder. At sociale iværksættere får målrettet iværksætterrådgivning. At socialøkonomiske virksomheder får et stærkt samarbejde med jobcenteret og virksomheder i øvrigt. At flere ordinære virksomheder får øjnene op for socialt ansvar.	Opfølgning sker gennem løbende opfølgning på Virksomhedsstrategien.
75.	Have fokus på opkvalificering af ledige med bæredygtige kompetencer via Det Grønne Rejsehold.	MEF, NBE	75.1 Det grønne rejsehold, skal være en faktor i den grønne omstilling.	Aalborg Universitet Business Aalborg		2017-18	Bæredygtige kompetencer ud i SMV'er	Holdstørrelser og antal ansættelser efterfølgende

Bæredygtige Landskaber								
Nr.	Strategisk fokusområde	Projektejer	Handlinger, igangsat el. planlagt	Interesser	Økonomi	Tidsplan	Effektønske	Status-indikator
76.	Vandkredslobet, herunder søer og vandløb og deres dynamik og biologisk mangfoldighed – herunder bilag IV-arter.	MEF, Miljø	76.1 I samarbejde med alle Limfjordkommuner videreføres projektet "Havørred Limfjorden" og "Fjordhaver" med formålet om at fremme lystfisker turisme og understøtte et større borgerfokus og engagement om en ren fjord.	Fjordhaver: Limfjordsråd og borgerne. Havørred: Limfjordsråd, Visit Nordjylland, lystfiskere	Fjordhaver: 5,5 mio. kr. 2015 - 2017 . Havørred: 680.000 kr/år	Fjordhaver: 2015 - 2017. Havørred: 2015 - 2017 - søger om flere midler til videreførelse af projektet.	Fjordhaver: mere filluftiv, udnytte fjordens ressourcer, liv ved vandet m.v. Havørred: Styrke lystfisketurisme i/ved Limfjorden	Fjordhaver: 4 haver i Limfjorden etableret og tilhørende foreninger med stor tilslutning - selvkørende fra 2018. Havørred: Lystfiskeguide på dansk og tysk evt. salgstal for bogen.
		MEF, Miljø	76.2 Vandløbsvedligeholdelse efter "Aalborg modellen" skal udvikles.	Limfjordsrådet, andre Kommuner, brugere af vandløbene, lodsejere		Arbejdet med Aalborg Modellen udvikles løbende.	Studerende og styrelser arbejder med at dokumentere effekter af Aalborg modellen	metoden praktiseres allerede i en lang række vandløb.
		BLF	76.3 Som pkt. 13.5					
77.	At bevare skove og etablere nye skove.	BLF	77.1 Som pkt. 13.5					
		SUN	77.2 Som pkt. 9.2					
78.	Aktiv jordpulje til skovrejsning og naturgenopretning.	BLF	78.1 Som pkt. 13.5					
79.	Naturgenopretning i Lille Vildmose, Østerå Sø, Egholm m.v.	SK	79.1 Skoletjenesten har tilbud inviterer eleverne ud i naturen og skaber forståelse omkring samspillet mellem miljø, samfund og kultur. Undervisningen på Egholm og Vestre Fjordpark Fjordhuset, Lille Vildmose, Østerådalen og Halkær Mølle finder sted hele året på bestemte ugedage og tilretter sig mod områderne: bæredygtighed (energi og miljø), økologi, innovation og naturfag.	SK:Skoletjenesten, BLF, MEF, SUN (Landdistrikter)	SK (Skoletjenesten) Drifts og lønbudget: Midler til drift henholdsvis transport af elever og leje og samarbejdsaftaler på besøgssteder.	Løbende	Læringen foregår overvejende eksperimenterende og problemløsende. Mindst 25% af alle læreprocesser foregår uden for skolens mure - fysisk eller digitalt. Skoletjenesten skal samlet set være med til at sikre, at elever inviteres ud i naturen og for at opnå forståelse for samspillet mellem miljø, samfund og kultur i specifikke naturområder.	Skoletjenesten registrerer antal besøgende elever Skolerne anvender landskaberne omkring skolerne i undervisningssammenhæng. Videreudvikling af ovenstående. Dialog med skolerne om udvikling af bæredygtige indsatser hvad angår, energi, økologi, skolehaver, udeskoler, grønt flag undervisning osv.
		BLF	79.2 Som pkt. 13.5					
80.	Øget viden om diffus forurening af naturen med miljøfremmede stoffer og næringsstoffer.		Implementeres via eksisterende indsats					
81.	Fremme recirkulering af næringsstoffer.	MEF, Miljø	81.1 Anvendelsen af husdyrgødning til biogasproduktion skal fremmes således, at 50% af den husdyrgødning, der produceres i Aalborg Kommune, er igennem biogasanlæg inden udspreddning på landbrugsjord senest i 2030.	NBE er interessant. LandMiljø (MEL, NIN)(alle)	Drøftelse af biogasanlæg er implementeret i alle miljøtilsyn/godkendelser Afsat 25 timer i LandMiljø til kortlægning af potentiale	Løbende. Kortlægning af potentiale i 2017	Mængden af husdyrgødning som afgasses skal stige	Flere landmænd leverer til biogasanlæg. Etablering af fællesbiogasanlæg og gårdbiogasanlæg.
		MEF, Miljø	81.2 Det skal sikres, at de næringsstoffer, der er i fx husholdnings og parkaffald recirkuleres til landbruget – specielt til det økologiske jordbrug.	LandMiljø (HPP)	Som pkt. 26.1			
82.	Fremme lokal fødevarereproduktion og sikre en sammenhæng i form af "jord til bord" tankegangen.	SUN	82.1 Som pkt. 9.2					
83.	Tage hensyn til landskaber ved udpegning af arealer til vedvarende energianlæg, herunder flere områder til vindmølleparker.		Implementeres via eksisterende indsats					
84.	Fremme cykliste i det åbne land, herunder flere cykelstier i naturen og mountainbike ruter på egnede arealer.	BLF	84.1 Som pkt. 19.2					
85.	Mere information om naturoplevelser målrettet turisme.		Implementeres via eksisterende indsats					
86.	Anvende kommunale arealer og opfordre private grundejere til dyrkning af økologiske produkter (landshare) og etablering af sociale fællesskaber omkring kredslobstankgangen (have til mave).		Implementeres via eksisterende indsats					
87.	Naturnær og bæredygtig drift af skove og naturområder	BLF	87.1 Som pkt. 13.5					
88.	Nedrivning af forfaldne huse.		Implementeres via eksisterende indsats					
89.	Diverse handlinger der ikke kan placeres i relevant strategisk fokusområde.	MEF, Miljø	89.1 Udarbejde en legionella håndterings strategi i forbindelse med vandforsyning ved følsomme forbrugere.	Byg, grundvand og forbrugere.		Strategi er udarbejdet i 2016	At få udarbejdet en plan til håndtering af problemet.	Strategi udarbejdet i 2016
		MEF, Miljø	89.2 Overskudsjord skal nyttiggøres på stedet eller lokalt.	Bygherrer, lokalplanlægger, virksomheder, Byg	Ingen	Løbende	Mindre jordkørel og bedre nyttiggørelse af ressourcer ved nyttiggørelse	Tilstræber, at uforurenet jord anvendes lokalt. Løbende opfølgning ved tilsyn hos jordmodtageranlæg på jordflowet.
		MEF, Miljø	89.3 Der skal være særligt fokus på genanvendelse af plastik og upcycling af affald i de kommunale tilsyn.	Byggeri NBE er interessant. LandMiljø (MEL, NIN)(alle)	Ingen Dialog om genanvendelse på miljøtilsyn og i forbindelse med Grønne Udviklingsplaner. Afsat 25 timer i LandMiljø til kortlægning af potentiale for genanvendelse	Løbende 2017 og evt. de kommende år. Mangler endelig afklaring Løbende. 2017	Mere plast til genanvendelse Fokus på genanvendelse af plast samt mulighed for upcycling er fast del af alle tilsyn. Øge genanvendelsen af landbrugsplast	Plastkampagne sat i gang. Ved tilsyn hos affaldsvirksomheder, der har plast har vi fokus på ændring af plast-strømme. Opfølgning via bæredygtighedspunkt i tilsynsrapport. Flere landbrug leverer plast til genanvendelse. Plaster genanvendes i DK.

	BF, AaK bygninger	89.4 Styringsmodel for byggeprojekter. Som led i at udmønte KLS effektiviserings- og moderniseringsprogram i Aalborg Kommune udarbejdes en styringsmodel som angiver procedurer ved byggeprojekter med henblik på at skabe en ensartet gennemførelse af disse på tværs af kommunens forvaltninger.	AaK Bygninger, Forvaltningerne, Kommunikationskonsulenter (internt/ekstern)	100.000,- ekskl. moms til udarbejdelse af styringsmodellen	Forslag om principper for styringsmodel fremlægges på byrådets temadrøftelse 8. maj 2017. Styringsmodel udarbejdes efter politisk godkendelse og resten af 2017 vil gå med at udarbejde styringsmodellen og få den politisk godkendt.	At skabe bedre forudsætninger for projektets omfang inden budgetgodkendelse Erfaringerne med styringsmodellen er at det giver en større budget- og tidsplansikkerhed i projekterne.	Bedre sikkerhed for budget- og tidsplan oveholdelse i byggeprojekter
	BF, AaK bygninger	89.5 Bæredygtighedsmanual for vedligehold, ombygning, tilbygning eller nybygning skal følges på alle byggeopgaver. Bæredygtighedsmanualen er godkendt i direktørgruppen 24. november 2015. Den er afprøvet på udvalgte byggerier i 2016. Brugen af bæredygtighedsmanualen på de enkelte projekter skal evalueres og manualerne skal revideres i henhold til resultatet af evalueringen.	Bygherrerådgivere i AaK Bygninger.	Økonomi til udarbejdelse af manualen er afholdt. Vi er udfordrede på ressourcer ifm. implementering og kommunikation til branchen.	Brugen af bæredygtighedsmanualen på udvalgte byggerier evalueres i 2017. Bæredygtighedsmanualerne revideres i 2017-2018. I 2018-2019 afprøves de reviderede manualer på udvalgte byggerier. Efter evaluering af reviderede manualer skal de bruges på alle byggerier fra 2020.	Byggeri, som er bedre tilpasset den fremtidige anvendelse, lettere at drifte og med lavere energiforbrug og miljøpåvirkning end et standardbyggeri.	Nøgletal for energiforbrug er lavere end standardbyggeri.
	BF, AaK bygninger	89.6 Der skal ske en optimering af anvendelsen af Aalborg Kommunes ejendomsportefølje efter principperne "kloge kvadratmetre". Der pågår en digitalisering af tegningsgrundlag for kommunens bygninger, som over de kommende år danner baggrund for et langt bedre detaljeringsoverblik over kommunens kvadratmeterudnyttelse. AaK Bygninger er i gang med implementering af nyt FM system, MdocFM.	Tværkommunal interesse	Der vil være en udgift til digitalisering af tegningsgrundlaget	2017- (løbende)	Potentielt store driftsbesparelser	Nøgletal og benchmark for kvadratmeterudnyttelse
	BF, AaK bygninger	89.7 Kommunens indgåelse af eksterne lejemål (selvejende institutioner) Der stilles i dag ikke de samme krav til eksterne lejemål(selvejende institutioner) som vi gennem bl.a. bæredygtighedsmanualen stiller til kommunens eget byggeri og det betyder der ikke der det samme fokus på bæredygtighed og energi i lejemål, som der er i egne bygninger. Forslaget er at AKB udarbejder paradigme for krav til eksterne lejemål. Kan ses i to spor; krav til fremtidig indgåelse af lejemål og krav til eksisterende lejemål (genforhandling)	Tværkommunal interesse, eksterne udlejere, selvejende institutioner	Der vil være en udgift til udarbejdelse af paradigmet	Paradigme foreligger 3 måneder fra beslutning	Potentielt store driftsbesparelser og bedre kvalitet i lejemål	Nøgletal for energiforbrug
	BF, IT - centeret, IT kontoret og Akprint	89.8 AK-print kan tilbyde print på forskellige typer genbrugspapir til større oplag. Overskudspapir fra AK-print går allerede til genanvendelse. Strategi for genanvendelse af it-udstyr. Udtjent it-udstyr afleveres centralt i hvert forvaltning, it-funktionen sikre at udstyr genanvendes hos andre brugere eller afleveres af certificeret genanvendelsesvirksomhed Præge ski-indkøbsaftaler i en mere bæredygtig retning. Varme fra datacentre kan evt. genanvendes på trods af at dette næppe er økonomisk fordelagtigt (afgiftpålæggelse). Generelt er alle pc'er strømoptimeret, går automatisk i standby når de ikke anvendes. Skype benyttelse og digitale møder sparer tid og rejser	Borgmesterens Forvaltning	Ikke opgjort	Løbende	nedbringelse af forbrug	ikke opgjort
	ÆH	89.9 Madservice Aalborg prioriterer energibesparende maskinel. Endvidere prioriterer Ældre- og Handicapforvaltningen, at der ved udskiftning af maskinel, installationer mm. vælges bæredygtige og energibesparende løsninger i samtlige bygninger. Der indføres LED-belysning, hvor det er muligt og hensigtsmæssigt. Der installeres vandbesparende toiletter, hvor det er muligt og hensigtsmæssigt. Ved nybyggerier prioriterer Ældre- og handicapforvaltningen de bæredygtige valg i den udstrækning det er muligt inden for de givne rammer for byggeriet.	Leverandører af bæredygtige energiløsninger.	Forventes gennemført inden for det eksisterende budget.	Frem mod 2020 nedbringer forvaltningen sit forbrug af energi med gennemsnitligt 2% om året.	Gennemsnitligt 2% reduktion årligt i forvaltningens energiforbrug frem mod 2020.	Som beskrevet ovenfor.
	ÆH	89.10 Madservice Aalborg prioriterer anvendelse af bæredygtigt emballage. Målet er at reducere forbruget af folieemballage med 95% inden udgangen af 2020. Madservice Aalborg ser en mulighed for at reducere papirforbruget markant, hvis borgerne kan bestille deres mad elektronisk. I indkøbsaftalerne er indskrevet at råvarer skal leveres i genanvendelige materialer, hvor det er muligt.	Leverandører af bæredygtige emballage løsninger, og leverandører af elektroniske madbestil-lingssystemer, Madservice Aalborg.	Forventes gennemført inden for det eksisterende budget.	Forvaltningen fremmer genanvendelse af IT, inventar samt emballage og begrænser madspild frem mod 2020.	Målet er at reducere forbruget af folieemballage med 95% inden udgangen af 2020. Reduceret papirforbrug.	Som beskrevet ovenfor.

	FB	<p>89.11</p> <p>Arbejdet med social bæredygtighed kommer til udtryk gennem forvaltningens mission om "at skabe rammerne for det gode hverdagsliv for borgerne, herunder særlige indsatser for dem med svære livsbetingelser".</p> <p>Inddragelse af borgerne er et centralt pejlemærke for alle forvaltningens kerneopgaver – gennem borgerinddragelse skabes holdbare løsninger.</p> <p>Social bæredygtighed udmøntes ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At sikre alle børn gode udviklings- og læringsbetingelser (Dagtilbud for fremtiden, som er revideret så den dækker frem til 2020) • At sikre, at flest mulige unge starter i og gennemfører en ungdomsuddannelse (Unge-strategien) • At sikre, at udsatte børns faglige udbytte af grundskolen særligt styrkes (konkret handleplan) • At arbejde aktivt med at nedbringe antallet af borgere på offentlig forsørgelse (Beskæftigelsesplanen) • At sikre god integration af flygtninge og indvandrere (Strategi om modtagelse af nye flygtninge) • At sikre, at antallet af unge hjemløse nedbringes (konkret handleplan) 	Forvaltningens fagafdelinger og eksterne samarbejdspartnere	Forventes gennemført inden for Budget 2017	Der er udarbejdet tidsplaner for de enkelte strategier og handleplaner	Målstyring og opfølgning sker løbende gennem forvaltningens Mål og Strategier samt Årsberetning.	Målstyring og opfølgning sker løbende gennem forvaltningens Mål og Strategier samt Årsberetning.
	ÆH	<p>89.12</p> <p>Partnerskaber mellem Rehabiliteringscenter Aalborg og samarbejdspartnere i Mou. Social innovation i nybyggeri, så institutionen bliver en naturlig del af omverdenen. Oprettelse af frivillige netværk på handicapområdet sammen med frivillige.</p>	Frivillige, offentlige og private organisationer	Indenfor eksisterende budget	2016-2018	Flere ældre samt handicappede borgere lever en mere selvstændig tilværelse.	Et selvstændigt liv. Flere ældre samt handicappede borgere har et velfungerende netværk ud over de professionelle fagpersoner og betalte relationer.